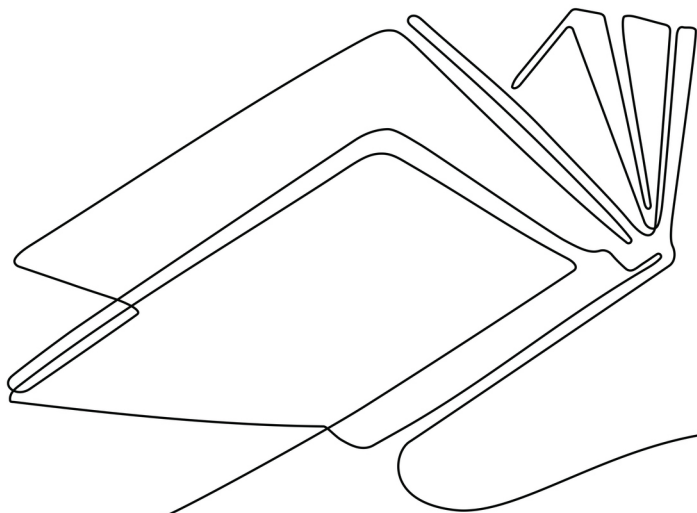

magma

MAGMA • 4/2025

Lia Markelin

**EN INBLICK I LÄROMEDELSPRODUKTIONEN PÅ
SVENSKA FÖR GRUNDSKOLAN OCH GYMNASIET**

**AMOS
ANDERSONS
FOND**

LWS

Lisi Wahls stiftelse
för studieunderstöd

**Svenska
kulturfonden**

**En inblick i läromedelsproduktionen på svenska
för grundskolan och gymnasiet**

Utgivare: Tankesmedjan Magma
www.magma.fi

Magma 2025

Rapporten är finansierad av Svenska kulturfonden, Svenska folkskolans
vänner, Lisi Wahls stiftelse för studieunderstöd samt Amos Andersons fond.

Layout: Oy Nord Print Ab

Omslagsbild: iStock

ISBN: 978-952-7328-54-5 (online)

Magma:

ISSN: 1798-4610 (online)

Lia Markelin

**En inblick i läromedelsproduktionen
på svenska för grundskolan
och gymnasiet**

Om författaren

Lia Markelin är doktor i samhällsvetenskaper och arbetar som samhällsanalytiker vid tankesmedjan Magma. Till hennes tidigare utredningar hör bland annat rapporten ”En inblick i läromedelssituationen för andra stadiets yrkesutbildning på svenska” (2022).

INNEHÅLL

1. Inledning	6
2. Läromedelssituationen för den grundläggande utbildningen och gymnasiet	9
3. Skolornas synpunkter: behov och önskemål	12
Läget i förskolan	21
Om digitala och tryckta läromedel för gymnasiet.....	22
4. Produktions- och finansieringsstrukturen för svenskspråkiga läromedel	26
5. Författarnas och översättarnas synpunkter.....	45
6. Läromedelsmarknadens realiteter	53
Inköp av läromedel och kommunernas roll	55
7 Sammanfattande slutsatser.....	65
 Bilaga 1 A: Lista på befintliga läromedel för åk 0–6	69
Bilaga 1 B: Lista på befintliga läromedel för åk 7–9	77
Bilaga 1 C: Lista på befintliga läromedel för gymnasiet	83
Bilaga 2: Upplevda luckor och behov bland lärare och rektorer.....	90
Bilaga 3: Kommuners satsningar på läromedel för grundskolan 2023 och 2024.....	92

1. Inledning

Hur ser läromedelssituationen ut på svenska idag? Hur säkra tillgång till högklassiga läromedel för svenskspråkiga grundskolor och gymnasier?

Syftet med den här rapporten är få större klarhet i bland annat de här frågorna. Texten baserar sig på ett beställningsuppdrag från den så kallade Läromedelsgruppen. Gruppen, som egentligen heter **Samarbetsgruppen för läromedelsunderstöd för utgivningen av läromedel på svenska i Finland**, är ett informellt samarbetsorgan mellan Svenska kulturfonden, Svenska folkskolans vänner, Amos Andersons fond (tidigare Konstsamfundet) och Lisi Wahls stiftelse för studieunderstöd. Årligen delar de ut omkring 100–200 stipendier till enskilda personer som författar eller översätter läromedel på eller till svenska.

Syftet med det ursprungliga uppdraget var att se över fondernas bidrag till producenter av svenskspråkiga läromedel och att se på vilken roll stipendierna spelar idag. Eftersom frågeställningen innefattar många centrala frågor av allmänt intresse publicerar Magma här rapporten i något förkortad form.

I rapporten ingår inte läromedel för andra stadiets yrkesutbildning. Magma publicerade en separat utredning med det temat år 2022, också den på beställning av Läromedelsgruppen. Här ingår inte heller läromedel för specialgrupper så som personer med synnedsättning. En rapport om ”Bildning och utbildning för personer med synnedsättning i Svenskfinland” publicerades av Magma år 2024.

Ett antal utredningar om läget inom utbildningssektorn, inklusive frågan om läromedel, har publicerats de senaste åren. Hit hör Gun Oker-Bloms översikt

över den svenskspråkiga utbildningen i Finland från 2021 (Undervisnings- och kulturministeriet) och Magmas och Utbildningsstyrelsens gemensamma rapport *Språkundervisningens nuläge och framtidsvisioner* från 2024. Den här rapportens ambition är inte att vara en dylik täckande rapport över fältet, utan en mer fokuserad inblick på läromedelsfrågan med tyngdpunkt på ekonomi och produktion.

Rapporten bygger på följande material:

- Sammanställning av läromedel publicerade på svenska, utgående från förlagens information (enl. läget 09/2025)
- En enkät till rektorer (N=74) och lärare (N=223) i svenskspråkiga grundskolor och gymnasier
- En liten stickprovsenkät till 30 förskolor (N=5)
- En enkät till läromedelsförfattare (N=64)
- Intervjuer med rektorer och läromedelsförfattare (N=13)
- Intervjuer med finansiärer, förläggare, redaktörer och läromedelschefer (N=16)

År 2024 fanns det 211 läroanstalter som ger grundläggande utbildning på svenska och 36 svenskspråkiga gymnasier, enligt Utbildningsstyrelsens uppgifter. Enkäten till skolorna gick ut till 289 rektorer och skolledare runtom i Finland, inklusive ett antal biträdande rektorer. Rektorerna ombads själva svara på enkäten för rektorer, och vidarebefordra lärarenkäten till sin lärarkår. Bland rektorerna uppgick svarsprocenten, utgående från antalet skolor, till 27 procent för grundskolornas del och 47 procent för gymnasiernas del. Det exakta antalet lärare som undervisar på svenska är oklart. Finlands svenska lärarförbund har över 5 000 medlemmar, vilket enligt förbundet är över 95 procent av all svenskspråkig undervisningspersonal. Utgår man från den siffran var svarsprocenten bland lärare omkring fyra procent.

Svaren från 74 rektorer och skolledare respektive 223 lärare fördelade sig enligt följande (se tabell 1).

Tabell 1. Enkät till skolorna; antalet svar enligt utbildningsstadium

	Rektorer	Lärare
Grundskolans lägre klasser (1–6)	42	84
Grundskolans högre klasser (7–9)	15	75
Gymnasiet	17	64
Sammanlagt	74	223

Åland ingår här som en del av helheten, men skulle egentligen kräva en egen utredning. Landskapet har en omfattande självbestämmanderätt över utbildning, inklusive egen läroplan, som inte behandlas närmare här.

2. Läromedelssituationen för den grundläggande utbildningen och gymnasiet

En genomgång av det befintliga utbudet visar att det för de flesta ämnen och moduler inom grundskolan och gymnasiet erbjuds någon form av läromedel på svenska (se bilaga 1 A–C). I synnerhet för ämnen som alla läser finns det i de flesta fall minst ett och ibland flera läromedel eller serier att välja mellan. Detta stämmer inte minst för de matematiska och naturvetenskapliga ämnena, vilka två eller rentav tre olika producenter erbjuder alternativ för. Samma gäller för flera ämnen i gymnasiet, inklusive valbara kurser (t.ex. fysik, geografi, kemi, psykologi). Vissa ämnen eller ämneshelheter, också ämnen som alla läser, saknar ändå läromedel helt eller har endast ett läromedel till förfogande.

Hit hör **konst- och färdighetsämnena** så som bildkonst, slöjd och gymnastik, som genomgående saknar läromedel på svenska. I musik erbjuds i grundskolan en serie (från 2017) som skapats i Sverige och för gymnasiet ett läromedel skapat i enlighet med den föregående läroplanen. En ny serie i musik för grundskolans lägre klasser presenteras av S&S under 2026 och förlaget har mottagit medel från Utbildningsstyrelsen för att planera ett läromedel i slöjd för åk 1–6. För gymnasiet, där bildkonst, gymnastik och musik introduceras i studentskrivningarna från och med 2029, finns inga läromedel enligt GLP21 (dvs de senaste grunderna för gymnasiets läroplan).

Svenska och litteratur i gymnasiet saknar läromedel i tillvalskurserna 9–11.¹

1 Endast en av lärarna som deltog i Magmas enkät nämnde detta som en brist. Enligt S&S har de inte fått in några önskemål om läromedel för dessa kurser.

För lärokursen **svenska som andraspråk och litteratur** har Utbildningsstyrelsen publicerat en serie för grundskolans lägre klasser. Läromedel i ämnet för grundskolans högre klasser och gymnasiet erbjuds i dagens läge inte. Utbildningsstyrelsen har fattat beslut om att producera läromedel i ämnet även för åk 7–9, men en tidtabell har inte fastställts. Inga aviseringar gällande dylika läromedel för gymnasiet har framkommit.

För **finska som modersmål** saknas det läromedel på gymnasienivå. De som valt modersmålsinriktad finska skriver i dagens läge samma studentprov som de som läst A-finska.²

För de **främmande språken** finns idag en serie per språk för franska, tyska och spanska på nivå B2/B3. I tyska finns läromedel för åtta kurser, i franska för sex kurser och i spanska för tre kurser. Otava har mottagit understöd för att utveckla läromedel för ytterligare tre kurser i spanska och ett abimaterial i tyska. Samma läromedel erbjuds för dem som inleder sina språkstudier i årskurs 7 och för dem som inleder språkstudierna på andra stadiet. Ur lärares kommentarer framgår att detta inte är optimalt, och en del har till exempel övergått till att använda läromedel från Sverige. Inga läromedel produceras för den som läser ett främmande språk (t.ex. tyska, franska eller spanska) som A-språk, eller för den som har möjlighet att läsa ett annat språk än dessa tre (t.ex. ryska, japanska, kinesiska).

I gymnasiet finns ett läromedel för de två obligatoriska kurserna i **livsåskådning** (läromedlet för kurs 2 utkommer december 2025), däremot inte för tillvalskurser, något som erbjuds inom ämnet evangelisk-luthersk religion. Utbildningsstyrelsen har producerat ett läromedel för läroämnet **islam** för

2 Från S&S meddelar man att det i A-finskans läromedel ingår material som är riktat till dem som läser finska som modersmål.

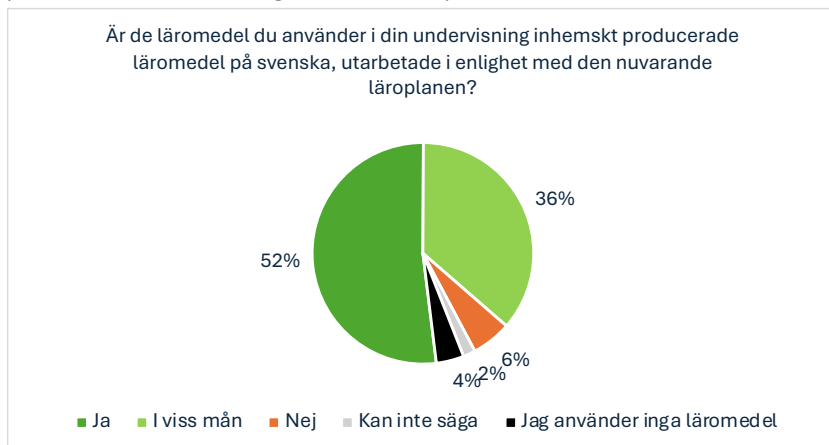
grundskolans lägre klasser, men något motsvarande för grundskolans högre klasser eller gymnasiet erbjuds inte. Andra mindre religioner som ingår i den nationella läroplanen, så som **ortodox eller katolsk tro**, saknar likaså läromedel.

Då man ser på den nuvarande läromedelssituationen är listan på läromedel som står till buds den första delen av frågan. Den andra är huruvida de läromedel som erbjuds används och uppfattas som ändamålsenliga.

3. Skolornas synpunkter: behov och önskemål

Genomslaget av de inhemska svenskspråkiga läromedlen ser ut att vara gott, på det stora hela. De flesta lärare som svarade på Magmas enkät (88 %) uppgav att de i alla fall i viss mån använder inhemskt producerade läromedel på svenska, utarbetade för den nuvarande läroplanen. Bland gymnasielärarna (N=64) var andelen 97 procent. Som jämförelse kan nämnas att Magmas tidigare studie om läromedel för andra stadiets yrkesutbildning visade att omkring 40 procent av lärarna använde inhemskt producerade läromedel i sin undervisning. Då frågades det alltså om inhemska läromedel överlag, medan frågan denna gång uttryckligen handlade om inhemska svenskspråkiga läromedel som följer den nuvarande läroplanen.

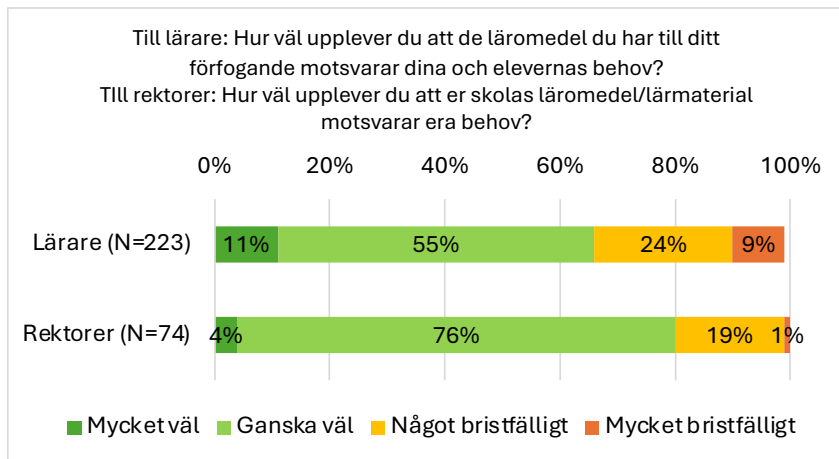
Bild 1. Andel lärare (N=223) som uppger sig använda inhemskt producerade läromedel på svenska, utarbetade enligt nuvarande läroplan.

Hela 80 procent av de rektorer som svarade upplever också att de läromedel som står till förfogande motsvarar skolans behov i alla fall ganska väl. Lärarna

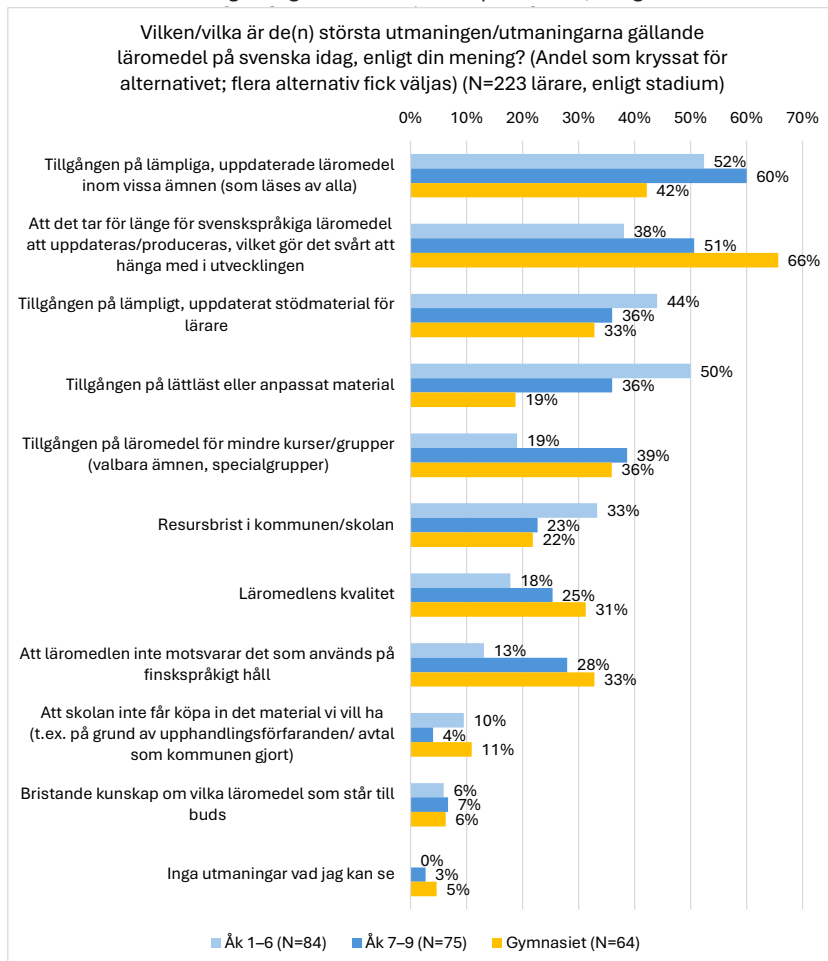
är något mindre positiva, men ändå upplever 66 procent att utbudet motsvarar behovet mycket eller ganska väl.

Bild 2. Hur lärare och rektorer ser på sin skolas läromedel i förhållande till skolans behov.

Så var tycker skolorna att det brister? Det verkar bero på vem man frågar (se bild 3). Lärare inom grundskolans lägre klasser saknar i första hand tillgång på lämpliga läromedel för alla ämnen, men också differentierat material: Hela hälften av alla lärare i åk 1–6 pekade på tillgången till lätläst eller anpassat material som en av de största utmaningarna idag. Lärarna i åk 7–9 däremot verkar uppleva själva bristen som störst: dels brist på uppdaterade läromedel i alla ämnen, dels att det tar för länge för läromedlen att komma ut på marknaden, vilket gör det svårt att hänga med i utvecklingen. För lärare i gymnasiet var den sistnämnda faktorn den mest problematiska. Eftersom det inte är många år sedan grunderna för gymnasiets läroplan förnyades är det eventuellt inte förvånande att det är just gymnasielärare som reagerat på denna aspekt av läromedelsproduktionen.

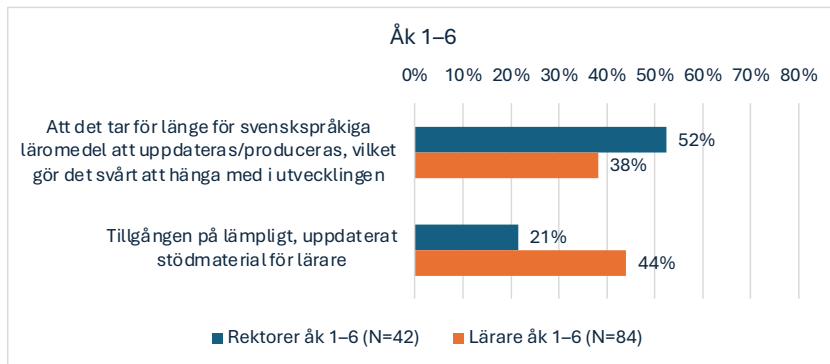
Bild 3. Största utmaningarna gällande läromedel på svenska, enligt lärare.

I mångt och mycket är svaren som rektorerna gav i linje med lärarnas. På några punkter ser ändå rektorernas synpunkter ut att skilja sig från lärarnas. Gällande grundskolans lägre klasser, där antalet rektorer som svarade var 42, framgår en divergerande syn på vikten av lämpligt, uppdaterat stödmaterial för lärare. Medan 44 procent av lärarna i åk 1-6 tyckte stödmaterialiet för lärare hörde till de största utmaningarna, var endast en femtedel av rektorerna för åk 1-6 av

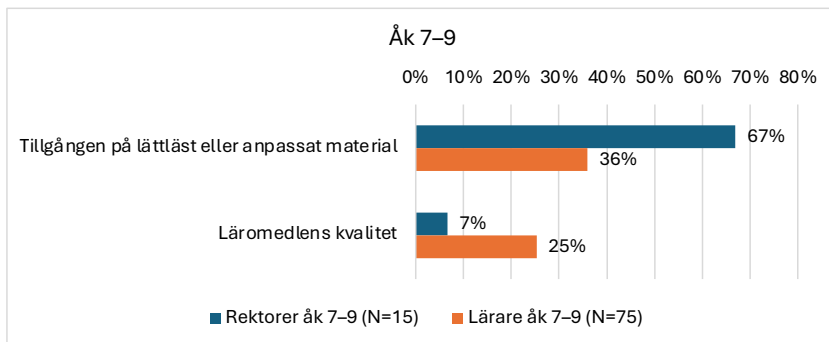
denna åsikt. Rektorerna upplevde däremot uppdateringen av de svenskspråkiga läromedlen som ett något större problem än vad lärarna gjorde (se bild 4).

Bild 4. Största skillnaderna mellan rektorers och lärares svar gällande största utmaningarna i frågan om läromedel på svenska, åk 1–6.

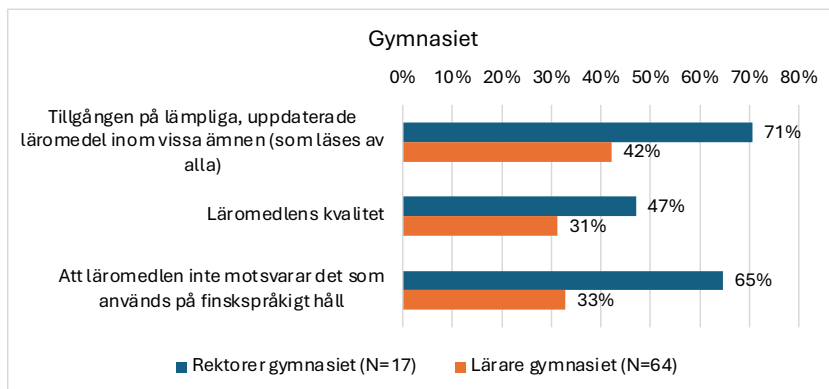
Svaren som gäller grundskolans högre klasser måste tolkas med försiktighet, eftersom antalet rektorer som svarade var endast 15. Man kan ändå fråga sig ifall det råder en större brist på differentierat material även i högstadiet än siffrorna i bild 4 ovan gav vid handen. Medan 36 procent av lärarna upplevde att tillgången på lättläst eller anpassat material var en central utmaning, var 67 procent av rektorerna i åk 7–9 av denna åsikt. I dylika frågor är det möjligt att rektorer har bättre överblick än den enskilda läraren. Rektorerna verkade samtidigt mindre oroad för läromedlens kvalitet än vad lärarna var (se bild 5).

Bild 5. Största skillnaderna mellan rektorers och lärares svar gällande största utmaningarna i frågan om läromedel på svenska, åk 7–9.

För gymnasiets del var rektorernas fokus främst på själva tillgången på uppdaterade och kvalitativa läromedel, och att läromedlen ska motsvara det finskspråkiga utbudet. I bild 6 syns rektorernas fokus på dessa frågor tydligare än lärarnas. Det är ändå värt att igen understryka siffrornas riktgivande karaktär. Trots att närmare hälften av alla svenskspråkiga gymnasiers rektorer svarade på enkäten är antalet ändå bara 17.

Bild 6. Största skillnaderna mellan rektorers och lärares svar gällande största utmaningarna i frågan om läromedel på svenska, gymnasier.

Så vilken typ av brister är det skolorna ser, då de upplever tillgången på lämpliga, uppdaterade läromedel som en stor utmaning på svenska?

I enkäten till lärare och rektorer efterfrågades kommentarer gällande brister i läromedelssituationen. Svaren kan delas in i tre kategorier: 1) luckor, dvs att det inte finns ett läromedel i ämnet enligt nuvarande läroplan, 2) att tillgängliga läromedel upplevs som bristfälliga t.ex. språkligt, innehållsmässigt, kvalitetsmässigt eller tidsmässigt och 3) att befintliga läromedel inte är anpassade för målgruppen. Till den sistnämnda kategorin hör både bristen på differentierade läromedel anpassade till olika inlärningsnivåer, och bristen på läromedel anpassade till den lokala läroplanen.

Gällande **luckorna** följer lärarnas och rektorernas iakttagelser i stor utsträckning de luckor som identifierades i kapitel 2 ovan. I vissa fall påpekas luckor som redan åtgärdats, vilket tyder på att läraren inte känner till det nya utbudet eller att skolan (ännu) inte köpt in det. Lärare i årskurserna 7–9 pekar också på behov av läromedel för valbara studier, så som ekonomi och företagsamhet eller programmering, där läromedel saknas. I gymnasiet önskas repetitionsmaterial där det inte finns, både inför studentskrivningarna men också som repetition efter grundskolan, t.ex. i matematiken (något som de facto erbjuds av Four Ferries).

Upplevda brister i ett läromedel däremot kan vara både objektiva (t.ex. föråldrad information, icke korrekt språk) och subjektiva (t.ex. läromedlets struktur, innehåll, stil, tyngdpunkt – samma läromedel kan uppfattas både som ”bra” och ”dåligt” beroende på vem som tillfrågas). Det kan handla om att man upplever att läromedlet behöver kompletteras för att fungera ändamålsenligt, antingen med delar ur ett annat läromedel eller från andra källor. Till exempel i svenska som modersmål och litteratur i grundskolan verkar inget av de många läromedel som erbjuds uppfylla alla krav eller önskemål som (i alla fall en del) lärare har.

Lärare i åk 1–6 nämner material från Sverige som de tar in i undervisningen, eller att de önskar köpa in flera olika läromedel men att det blir för dyrt. Lärare i svenska och litteratur i åk 7–9 samlar ofta själva ihop texter och uppgifter från andra källor än läromedlen; några använder inga läromedel alls.

I gymnasiet handlar de upplevda bristerna till stora delar om en efterfrågan på tryckta alternativ och om de digitala lösningarnas funktionsduglighet. Eftersom de flesta läromedel i gymnasiet är översatta väcker också det språkliga innehållet reaktioner. Läromedlen i språk verkar upplevas knepiga av många: det breda behovet av olika nivåers finska är svårt att tillgodose, och de främmande språkens material (spanska, franska) upplevs av en del lärare som bristfälligt.

Behovet av anpassat eller differentierat material är stort i grundskolans lägre klasser: hälften av alla lärare i åk 1–6 som svarade på enkäten upplevde det här som en av de största utmaningarna gällande läromedel i dag (se bild 3 ovan). Ur kommentarerna framgår att det inte gäller endast läsmännen utan också språk och matematik. Det kan handla om behovet av mer tillgängligt språk, men också om behovet av mer repetition och fler övningar innan man går vidare till nästa steg. Mindre skolor kan undervisa mer än en årskurs samtidigt, vilket innebär att man gärna hade ett läromedel som lätt gick att modifiera nedåt och uppåt med mindre justeringar. Det här behovet lär växa i och med de nya bestämmelserna gällande stödformer för inläring.

Men inte endast de lägre klasserna har behov av differentierat material. Också svaren och kommentarerna gällande årskurserna 7–9 pekar på en stor brist på lättläst material, på material som elever med individuell läroplan kan ta till sig, men också i vissa fall på behov av differentiering uppåt. Det här gäller t.ex. matematik.

En annan form av anpassning gäller de olika behov som finns i olika regioner. På Åland har till exempel ämnena religion och livsåskådning redan sammanslagits till ett ämne, något som diskuterats också nationellt. Ännu finns det ändå inte ett läromedel i det ämnet för Ålands behov. Åland har också andra behov än fastlandet gällande innehållet i sina läromedel, till exempel i samhällslära, där det lokaliserade läromedlet som utarbetats inte ser ut att räcka till. Kommunala läroplaner på fastlandet kan också ställa krav som inte möts i läromedlen. Det här gäller till exempel huslig ekonomi, som ofta är obligatoriskt i årskurs 7 och 8, men enligt vissa kommunala läroplaner endast i årskurs 7.

I bilaga 2 hittas ett sammandrag av lärarnas och rektorernas syn på existerande luckor och behov enligt stadium. Bilagan ska inte ses som en uttömmande lista och kan innehålla sådant som redan finns men som lärarna inte hittat/fått köpa in. Där påtalas även sådant som redan är under arbete vid något förlag.

Både lärare och rektorer ombads slutligen identifiera **EN huvudsaklig orsak** till att de inte nödvändigtvis får alla sina läromedelsbehov mötta idag. Svaren indikerar vissa skillnader mellan de olika stadierna (se bild 7 och 8). Grundskolans högre klasser verkar se störst behov av andra eller ytterligare läromedel än de som står till buds idag. En annan sak som sticker ut är den upplevda bristen på budgetmedel inom grundskolan, i synnerhet i de lägre klasserna (åk 1–6). Omkring 30 procent av både lärare och rektorer i grundskolans lägre klasser uppger bristen på pengar som den allra största orsaken. Man upplever med andra ord att bättre/ fler läromedel skulle finnas till hands bara de hade medel att köpa in dem. Detsamma verkar inte vara fallet i gymnasierna: inte en enda gymnasie Rektor var av den åsikten att ekonomin var det största problemet. I stället upplevdes tillgången till läromedel man vill ha, och (enligt rektorerna) kvaliteten på de läromedel de har till förfogande, vara det största problemet.

Intressant nog uppgav samtidigt 13 procent av gymnasielärarna (under alternativet ”Annat”) att de inte såg några speciella behov eller problem. Motsvarande andel inom grundskolan var 2 respektive 3 procent (se bild 7).

Bild 7. Lärares uppfattning av den huvudsakliga orsaken till att det eventuellt brister i deras läromedelssituation idag.

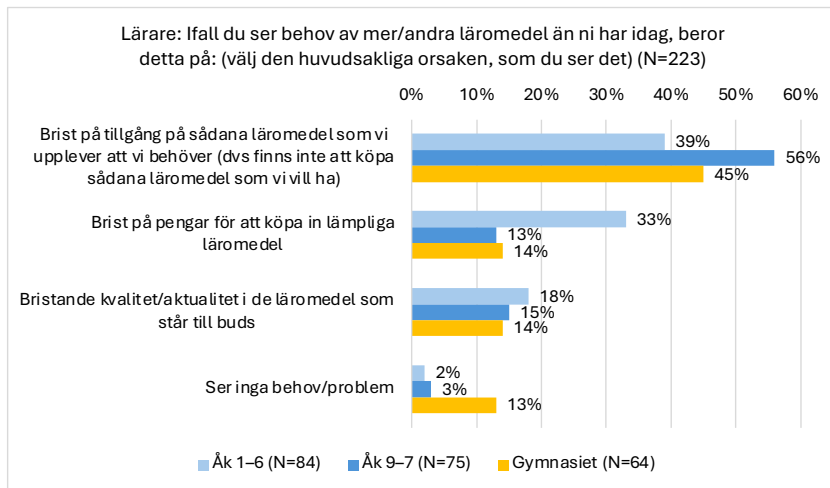
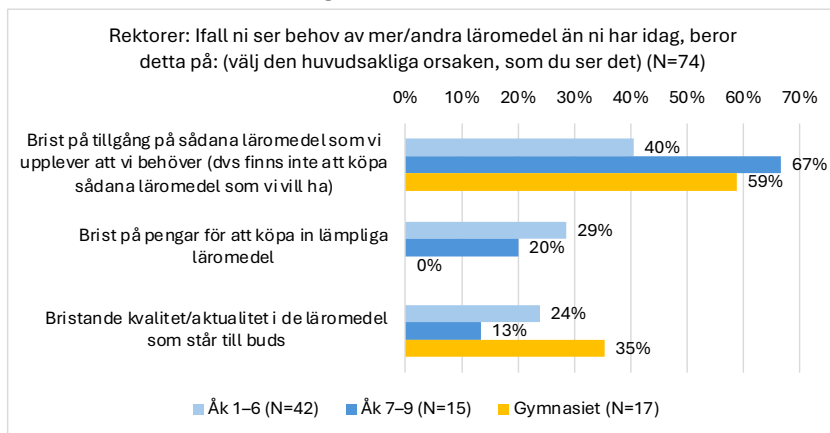

Bild 8. Rektorers uppfattning av den huvudsakliga orsaken till att det eventuellt brister i skolans läromedelssituation idag.

Läget i förskolan

En begränsad ”stickprovsenkät” sändes ut till ett trettiootal svenskspråkiga förskolor, för att få en inblick i behoven där. Endast fem svar kom in, av vilka fyra använde ett eller flera läromedel i sin undervisning. Tre av dessa använde ett äldre läromedel från Sverige, Trulle. Räknespår användes av två. Inga andra av de inhemskt producerade läromedlen nämndes av de fem som svarat.

En så liten enkät ger naturligtvis inget starkt underlag, men indikerar i alla fall två saker: 1) att förskolorna inte nödvändigtvis har medel att köpa in läromedel – tre av fem upplevde en brist på pengar som det största hindret till att få tag i sådana läromedel de upplever att de behöver. 2) Behovet är eventuellt inte alldeles skriande: dels kan de få svaren tyda på att frågan inte känns helt aktuell för förskolorna, dels verkar behovet av läromedel variera. Alla fem i enkäten svarade ”kanske” på frågan om huruvida de ser (ytterligare) behov av läromedel.

Susanna Björkell vid Otava konstaterar att de får en del förfrågningar om material för förskolan. Samtidigt är hennes uppfattning den att en del förskolor gärna skulle ha (mer) material, medan andra inte nödvändigtvis ser samma behov. På Schildts & Söderströms är man inne på samma linje.

I dagens läge finns det sammanlagt fyra läromedel för förskolan. Tre fokuserar på siffror och matematik och i ett ingår räkning, modersmål och omgivningslära.

Om digitala och tryckta läromedel för gymnasiet

I och med att studentskrivningarna stegvis digitaliserades mellan 2016 och 2019, och den utvidgade läroplikten trädde i kraft 2021, ökade införskaffningen av digitala läromedel till gymnasierna snabbt. År 2020, då de studerande ännu själva köpte sina egna läromedel, hade andelen digitala läromedel vuxit till hälften av alla läromedel som köptes. År 2023 utgjorde de digitala läromedlen 85 procent av alla införskaffningar, och ökade under 2025 till lite på 88 procent. Lite under 12 procent av läromedelsförsäljningen går idag till tryckta böcker.

Otava publicerar sina läromedel för gymnasiet parallellt i tryckt och digital form, medan Studeos och Four Ferries material enbart är digitala. Schildts & Söderströms har enstaka tryckta läromedel för gymnasiet till salu men huvudsakligen har man övergått till att ge ut gymnasieläromedel i digital form. På S&S kommenterar man övergången så här:

Att övergå till digitala läromedel var inte något vi nödvändigtvis ville göra. Vi började med att skapa tryckta och digitala versioner parallellt för gymnasiet. Men sen kom den nya läroplanen och år 2021 blev andra stadiet avgiftsfritt för eleverna. Då valde man – mellan maj och augusti – att endast köpa digitalt. Ingen ville längre ha tryckta läromedel. Vi sitter fortfarande med böcker som vi inte fått sålt, för det fanns ingen efterfrågan. (Nils Saramo, VD för S&S)

Nu verkar flera röster höjas för mer tryckta läromedel till gymnasierna. Även i den här studien var det många gymnasielärare som efterfrågade tryckta läromedel.

Vi använder främst digitala läromedel men det uppkommer ofta fall där en bok skulle vara bättre. Problemet med tryckta böcker och äm-

nen matematik och fysik är att man inte lika lätt får in större material (t.ex. tabeller) att jobba med. (gymnasielärare i matematik & fysik)

Elektroniska böcker är billigare och därav används detta i kommunen. Skulle jag själv välja skulle vi köpa fysiska böcker åt alla studeranden i mitt ämne. (gymnasielärare i biologi & geografi)

Det är jobbigt för studeranden att läsa allt enbart på skärm. I de ämnen det finns tillgång till fysiska böcker köps de inte in, eftersom kommunerna sparar. På så sätt är det avgiftsfria gymnasiet ett steg bakåt. Tidigare kunde läraren kräva att studeranden köpte. (gymnasielärare i svenska som modersmål & litteratur)

Eftersom studentskrivningarna är digitala är jag nöjd att vi har en digital bok i matematiken. Skulle jag undervisa något annat ämne (till exempel samhällslära) tycker jag att en fysisk bok är ett måste. (gymnasielärare i matematik)

På S&S är man medveten om diskussionen och efterfrågan, men ekonomin är knepig:

Idag är det många i gymnasierna som vill ha tryckta böcker, men är de tillräckligt många? Om en tryckt bok tidigare kunde sälja t.ex. 800 exemplar så säljer den nu 30. Men det är en fråga som vi följer väldigt noggrant med. (Roland Juthman, S&S)

Att nu ge ut alla gymnasiekurser i tryckt format skulle innebära en ofantlig kostnad. (Nils Saramo, S&S)

Förlagen ställer också frågan om man verkligen fört en diskussion om vad digitala läromedel är och hur de ska användas.

Hela diskussionen om "digitalt" är fel. Frågan är inte "skall det vara digitalt eller inte", utan den rätta frågan är: "Är den här saken bra att göra med den här specifika digitala lösningen?". Då digitaliseringen kom hade många förlag dåliga digitala böcker och då är det ingen fördel. Det finns dåliga blyertspennor också.

Om man behöver få en överblick över vad man ska lära sig, är fysiska böcker jättebra. I en fysisk bok kan du bläddra och se vad det handlar om, medan du kan ha svårare att få en översikt med ett digitalt läromedel. Den frågan har ingen riktigt löst – inte vi heller. Det är ett problem med det digitala och en av orsakerna till att man vill använda böcker.

Men man måste se vilka fördelarna är, i vilket sammanhang: vissa saker är bättre att göra digitalt, andra sämre. Den där lilla skärmen med en massa flikar kan till exempel bli en belastning för hjärnan. Man måste därför se på hur många ytor man har att jobba med. Skärm, bok och anteckning/papper ger mera yta än bara en liten skärm. Vad kan man göra med skärmen, och vad fysiskt vid sidan om? (Ida Rönnlund, Four Ferries)

För att bedöma hur användbara digitala läromedel är måste man se dels på hur de är uppbyggda och för vilket ändamål, dels på hur de används i inläringen. De producenter som uttryckligen gått in för digitala produkter, dvs. Studeo och Four Ferries, är väldigt tydliga med varför de gått in för dessa alternativ. På Studeo understryker man möjligheterna med det digitala, så som att de är lättare att hålla uppdaterade och relevanta, det går att samla allt på samma ställe (inklusive multimedialt material, uppgifter, prov och bedömning) och

läraren kan själv lägga till material och uppgifter. Dessutom ger det helt andra möjligheter till differentiering. Att använda en digital läroplattform utesluter heller inte uppgifter som utförs i grupp eller med papper och penna.

Samtidigt som många gymnasielärare i den här studien önskade sig tryckta läromedel, fanns det andra som önskade sig mera digitala uppgifter eller andra förbättringar i det digitala läromedlet. Rektorer meddelar likaså att många studerande hellre använder digitalt, andra önskar tryckta läromedel – en fråga som också kan variera från ämne till ämne. I diskussionen om tryckt vs digitalt är det därför viktigt att diskutera för- och nackdelar med det digitala och det tryckta, framom att se det som en fråga om antingen eller.

4. Produktions- och finansieringsstrukturen för svenskspråkiga läromedel

Producenter av läromedel på svenska har kommit och gått genom årens lopp. Förlagen Schildts och Söderströms har bestått som centrala producenter av svenskspråkiga läromedel både innan och efter att de två förlagen fusionerades. Numera utgör också Otava en stor producent av svenskspråkiga läromedel. Otava ger ut läromedel för alla stadier från förskolan till gymnasiet, ofta med parallellutgivning i digitalt och tryckt format. Därtill har andra producenter tillkommit, inte minst i och med den digitala läromedelsutvecklingen. Studeo producerar digitala läromedel på svenska för gymnasiet. Både Otavas och Studeos utgivning utgår ifrån förlagens finskspråkiga förlagor, medan S&S skapar läromedel på svenska från grunden för grundskolan och till stor del översätter läromedlen för gymnasiet. Enmannaförlaget Proclio ger ut tryckta läroböcker i historia för gymnasiet som är utarbetade på svenska. Företaget Four Ferries specialiserar sig på digitala lösningar och läromedel för undervisning i matematik. Lärum, som ägs av FDUV, producerar specialpedagogiskt material. Utbildningsstyrelsens utgivning fokuserar på läromedel med liten spridning och lättlästa läromedel.

Utbildningsstyrelsen och Svenska Litteratursällskapet (SLS) erbjuder vissa digitala temamaterial gratis på sina webbplatser.

Utbildningsstyrelsens roll är att dels producera läromedel med liten spridning med hjälp av prisstöd, dels understöda produktion av läromedel med hjälp av statsunderstöd till andra aktörer. Produktionen av läromedel med liten spridning sker via Utbildningsstyrelsen egen förlagsverksamhet, UBS Läromedel. Understödet till andra aktörer handlar om ekonomiskt stöd för utgivning av svenskspråkiga läromedel med liten spridning som ges ut av andra förlag. Denna

summa har de senaste åren legat på 80 000 euro per år. Under pågående regeringsperiod har dessutom ytterligare understöd beviljats till ”Projektunderstöd för produktion av läromedel på svenska, tilläggsansökan”. År 2024 var denna summa 700 000 och år 2025 en halv miljon euro. I stället för 80 000 euro som tidigare har alltså organisationer och företag kunnat ansöka om 780 000 respektive 580 000 de senaste två åren. Medan den årliga summan på 80 000 uttryckligen lediganslagits för läromedel med liten spridning, har syftet för tilläggsanslaget varit att ”stödja produktion av läromedel och stödmaterial på svenska för att säkerställa tillgången till mångsidiga läromedel av hög kvalitet”.³ Tilläggsstödet har alltså varit tillgängligt också för läromedel med bredare spridning, även sådana ämnen som läses av alla.

De som publicerar svenskspråkiga läromedel är alltså huvudsakligen kommersiella förlag, som övervakar produktionsprocessen och ansvarar för utgivningen. Förlaget kan bidra med en eller flera redaktörer eller producenter, eller köpa in dessa tjänster. Själva skriv- eller översättningsarbetet sker i regel av utomstående personer som förlaget anlitat. Detsamma gäller för sakgranskare och i de flesta fall språkgranskare. S&S har sedan några år tillbaka en egen språkresurs som sköter språkgranskningen. På enmannaförlaget Proclio är den huvudsakliga författaren, utgivaren och ägaren en och samma person, medan sak- och språkgranskning sker av utomstående personer.

Personer som författar, översätter eller sakgranskar läromedel på eller till svenska ersätts av det förlag som ger ut läromedlet. För en läromedelsförfattare handlar det oftast om en royaltymodell, där författaren får en viss procent av försäljningsintäkterna. För översättare, sakgranskare, illustratörer och andra kan det

3 Se UBS webbplats: <https://www.oph.fi/sv/funding/projektunderstod-produktion-av-laromedel-pa-svenska-ar-2025-tillaggsansokan>.

också handla om en överenskommen klumpsumma eller ersättning på timbasis. Därtill är det möjligt att ansöka om stipendium.

I Finland har läromedelsförfattare möjlighet till stipendium via två huvudsakliga kanaler. Den ena är intresseorganisationen Finlands facklitterära författare rf. Stipendierna som Finlands facklitterära författare rf delar ut grundar sig på medel som organisationen årligen mottar via upphovsrättsorganisationen Kopiosto. Eftersom läromedel faller under upphovsrättslagen tillkommer en del av medlen läromedelsförfattare. Man behöver inte vara medlem av organisationen för att söka, och både förstagångsförfattare och författare som skrivit flera läromedel kan söka. Ansökningar välkomnas både på finska och på svenska. Verksamhetsledare Sanna Haanpää konstaterar att antalet ansökningar för svenskspråkiga läromedel varierar: efter att organisationen varit ute och informerat tenderar det att komma flera ansökningar för att därefter sjunka. Under hösten 2024 och våren 2025 beviljades sammanlagt två personer stipendium för läromedel utarbetade för den svenskspråkiga skolan.

Den andra huvudsakliga kanalen för läromedelsstipendier i Finland är förlagens egna fonder, av vilka Otavan kirjasaatiö och WSOY:n kirjallisuussäätiö är de största.

Enstaka läromedelsskribenter och -översättare har mottagit stipendium från Otavan kirjasaatiö för läromedel på svenska (sammanlagt 17 500 euro år 2024). Stiftelsen Finlandssvensk Bokkultur, i tiden grundat av Söderströms förlag, beviljar likaså en liten del av sina understöd till läromedelsproduktion (år 2024 ca 8 000 euro, eller 14 % av helheten).

Därtill kan man söka via andra privata fonder och stiftelser, men enligt Sanna Haanpää är dessa möjligheter få på finska. På svenska däremot är Samarbetsgruppen för läromedelsunderstöd för utgivningen av läromedel på svenska

i Finland, dvs Läromedelsgruppen, den överlägset största bidragsgivaren till enskilda läromedelsförfattare. Läromedelsgruppen har understött läromedelsproduktion med omkring 90 000–700 000 euro per år de senaste tio åren. År 2024 delade gruppen ut närmare 270 000 euro. Ansökan sker via Svenska kulturfondens webbplats och ses därför ibland som Kulturfondens stipendium, trots att alltså fyra fonder och stiftelser står bakom medlen. Ansökningstiden är fortlöpande och beslut fattas tre gånger per år. Läromedelsgruppens stipendium betalas uttryckligen till enskilda personer, även om de ingår i en arbetsgrupp.

Därtill har läromedelsförfattare/-översättare ansökt om medel från t.ex. Nygrénska stiftelsen (Eugène, Elisabeth och Birgit Nygréns stiftelse) och lokala sparbanksstiftelser. Från Nygréns stiftelse menar man ändå att läromedel inte hör till deras ändamål.

Den svenskspråkiga läromedelsutgivningen står sålunda på tre ben: 1) de kommersiella förlagen och deras utgivning på marknadsekonomiska grunder, 2) de offentliga medel som staten via UBS skjuter till genom egen utgivning och genom extra medel för att täta de hål som marknaden lämnar, samt 3) Läromedelsgruppens stipendier och övriga bidrag från fonder och stiftelser. Här kommer vi till de känsligare frågorna inom fältet, nämligen förhållandet mellan dessa tre ben och frågan om ifall, eller i hur stor grad, det svenskspråkiga läromedelsfältet är beroende av fondpengar och understöd för att hållas flytande.

Vi ska därför se närmare på hur de olika utgivarna ser på helheten, och hur väl de upplever att marknaden klarar sig utan assistens.

De som ger ut läromedel för grundskolan och gymnasiet på svenska i dag är följande (förlagens ev. övriga verksamhet inte inkluderad här):

Schildts & Söderströms (S&S)

- Erbjuder svenskspråkiga läromedel för förskolan, grundskolan, gymnasiet och andra stadiets yrkesutbildning.
- Grundskolans läromedel för åk 1–6 ges ut som tryckta böcker, med digitalt stödmaterial för lärare, och ibland med digitalt material och/eller ljudbok för eleven. Läromedlen utarbetas på svenska från grunden sedan 2022.
- Grundskolans läromedel för åk 7–9 ges ut som tryckta böcker, ofta med parallella digitala licenser för elever och stödmaterial för lärare. Tidigare ingick översatta läromedel, sedan 2022 utarbetas nya läromedel på svenska från grunden.
- Läromedlen för gymnasiet är främst digitala och säljs enskilt eller som ett paket i en så kallad gymnasiebank. Majoriteten av gymnasieläromedlen är översättningar från finskspråkiga förlagor. Lärarmaterialet består främst av facit och modellsvar.

Otava Utbildning

- Erbjuder svenskspråkiga läromedel för förskolan, grundskolan och gymnasiet.
- Allt som publiceras på svenska inom Otava är översättningar från Otavas motsvarande läromedel på finska.
- Grundskolans läromedel för åk 1–6 ges i främsta hand ut som tryckta böcker, ibland med digitalt material eller digitala uppgifter för eleven, samt digitalt material för läraren.
- Grundskolans läromedel för åk 7–9 ges i regel ut både som tryckta och digitala läromedel, med digitalt material för läraren.

- Läromedlen för gymnasiet ges ut både i tryckt och i digitalt format, inklusive stödmaterial för lärare. De digitala produkterna erbjuds som ämnesvisa digitalpaket, inklusive stödmaterial för lärare.

Studeo

- Erbjuder digitala svenskspråkiga läromedel för gymnasiet
- Allt som publiceras på svenska inom Studeo utgår ifrån Studeos motsvarande läromedel på finska, som sedan bearbetas och omarbetas i samband med att de översätts.

Four Ferries

- Erbjuder digitala läromedel i matematik för grundskolans högre klasser och gymnasiet (lång matematik).
- Erbjuder digitala verktyg för kunskapskartläggning, också för korta matematikkursen i gymnasiet.

Proclio

- Ett enmannaförlag som producerar textböcker för gymnasiets kurser i historia.

Lärum

- Litet, icke-vinstbringande förlag under FDUV som erbjuder läromedel och material för alla som behöver hjälp med grundläggande inlärninng.
- Förmedlar tryckta specialpedagogiska läromedel från Sverige, samt säljer egenproducerade läromedel bl.a. i finska, historia, fysik & kemi, religion, samhällslära samt matematik i vardagen.
- Erbjuder stödmaterial för elever och lärare gratis på sin webbplats, men också digitala läromedel i omgivningslära och finska.

UBS Läromedel

- Utbildningsstyrelsens egen utgivning finns till för att komplettera utbudet på den privata marknaden och erbjuda läromedel för begränsade målgrupper.
- Den svenskspråkiga utgivningen på UBS fokuserar på läromedel för grundskolan och yrkesutbildningen.
- För grundskolan produceras dels allmänna läromedel för små målgrupper som saknar lärresurser (t.ex. islam, livsåskådning), dels läromedel för elever i behov av stöd (tidigare specialundervisning).

Schildts & Söderströms är en kommersiell aktör och har därmed som uppgift att vara vinstbringande. Så även S&S Läromedel, som är en separat enhet inom förlaget med en egen budget. Kommenterar verkställande direktör Nils Saramo: ”Vi ska ha en sund ekonomi i det vi gör, men vi har också en stark tanke om att vi är garanten för att det finns finlandssvenska läromedel för alla ämnen.” Grundtanken är att de läromedel som säljer mer bekostar de läromedel som säljer mindre. Hit hör läromedel för flera nationellt valbara kurser i gymnasiet, lärarmaterial för ämnen i grundskolan samt läromedel som inte riktar sig till en hel årskull i grundskolan (t.ex. livsåskådning för åk 7–9, ljudböcker för nybörjarläsningen).

Därtill hjälper understöd till att bekosta sådan utgivning som inte bär sig. Till exempel har det nya läromedlet i livsåskådning för gymnasiets obligatoriska kurser bekostats via Utbildningsstyrelsens understöd för läromedel med liten spridning. Inom ramen för de projektmedel som utlystes för svenskspråkiga läromedel åren 2024 och 2025 beviljades S&S medel för 13 läromedelsprojekt för grundskolan och gymnasiet. Hit hör dels sådant som är dyrt att producera, så som nya läromedel i musik för åk 3 och 4, dels sådant som täpper befintliga luckor i utbudet, så som ett läromedel för slöjd i åk 1–6. Men också alternativ

till det utbud som finns: till exempel erhöll förlaget stöd för att planera nya läromedel inom religion för åk 1 och 2, och för svenska som modersmål och litteratur för åk 7–9. Eftersom projektmedlen uttryckligen aviserades även för att skapa fler valmöjligheter, gav det S&S möjlighet att komma i gång med att förnya en del läromedel snabbare än planerat, konstaterar Roland Juthman, utvecklingschef för läromedel vid S&S.

Så hur viktiga är understöden för utgivningen? Förlagets VD, Nils Saramo, ställer sig de facto försiktig till externa medel. Att konkurrensen ökar ser han som positivt, eftersom det tvingar alla att bli bättre. Stora understöd, däremot, kan skapa rum för en ny aktör och slå ut en annan utan att det grundar sig på konkurrens. Saramo upplever det som problematiskt ifall det tack vare understöd uppstår tre eller fyra serier inom samma ämne, eftersom det förr eller senare leder till att en eller flera aktörer tvingas avsluta sin produktion inom det ämnet. Vilket i sin tur kan påverka den aktörens verksamhetsförutsättningar och utbudet av läromedel på svenska på sikt.

Samtidigt konstaterar Saramo att de utan stöden från UBS och fondernas stipendiemedel skulle vara tvungna att se över sin produktion: ”Vår utgivning skulle nog se helt annorlunda ut ifall den baserades endast på ekonomiska drivkrafter.” Han konstaterar också att läromedelsutgivning är en lönsam affär (även om man inte täljer guld på den) och man är inte beroende av stipendierna, men: ”Stipendierna är något vi har räknat med och bygger vår verksamhet på.”

S&S Läromedel ersätter sina författare via royalty, oberoende av om författaren skriver läromedlet från grunden eller utgår ifrån en finskspråkig förlaga. Saramo uppger att den royaltyp procent som de finska förlagen vill ha för översättningar har gått upp med årens lopp, till den grad att översättningar inte längre ses som ekonomiskt lönsamma. Eftersom förlaget också ser andra problem med översättning, så som att det kan vara svårt att få tillåtelse att göra sådana ändringar som

S&S uppfattar som nödvändiga för en svenskspråkig publik, kommer läromedel för grundskolan i framtiden alltid att vara skrivna på svenska från grunden.

I och med att skribenter och översättare endast ersätts i form av royalty kan det ta tid innan de kompenseras för sitt arbete. Därför betalas vanligtvis ett visst förskott på royaltyn, som dras av sedan då royalty börjar komma in. Ifall läromedlet säljer bra kan intäkterna bli rätt stora på sikt, medan ett läromedel som säljer väldigt lite kan ge begränsade eller så gott som obefintliga intäkter. Förlaget vill ändå inte betala ut arvoden utöver royalty, eftersom det också handlar om riskhantering. Däremot informerar de författare och översättare om att det finns stipendium att söka.

Och ifall stipendiet inte fanns?

Det vore en katastrof. För det tar nog bort en del av incitamentet för författare att ta den där tiden, sätta energin på nånting man vet – rationellt sett – att inte kommer att kunna generera royalty i den utsträckningen det kunde göra om jag gjorde det på finska eller gav ut i Sverige. För oss som förlag skulle det innebära att vi var tvungna att se över vår utgivning.
(Roland Juthman, utvecklingschef vid S&S Läromedel)

Nils Saramo ser stipendierna som viktiga också ur en annan synvinkel:

Att vi har fonder som jobbar för finlandssvenskheten är viktigt för den finlandssvenska skolan. Det gäller kopplingen till den egna identiteten. Stipendierna motiverar författarna att vara författare, motiverar finlandssvenska lärare att bidra till den finlandssvenska skolan. Det har fortfarande ett egenvärde som är högre än man skulle tro.

Otava är ett i huvudsak finskspråkigt förlag som gett ut svenskspråkiga läromedel sedan 2012. Otava Utbildning grundades 2018 som ett eget svenskspråkigt team inom Otava Oppiminen. ”På Otava har vår inställning alltid varit att vi vill producera högklassiga läromedel för alla finländare”, konstaterar Anna-Reetta Sipilä, innehållschef vid Otava Oppiminen. ”Det är ett så tidsdrygt och stort jobb som går åt till att ta fram våra finskspråkiga läromedel, så varför inte låta flera ta del av dem?” Det tar ungefär tre år att ta fram ett nytt läromedel inom Otava – eller, som de kallar det, en produktfamilj. För ett års studier i ett ämne i grundskolan kan Otava producera 15 olika produkter, av vilka endast två utgör läromedel. Resten består av lärarhandledning, digitala uppgifter, differentierat innehåll, problemlösningshäften etc. En del översätts sedan till svenska och/eller engelska.

Alla läromedel som ges ut på svenska är sålunda översättningar från förlagets finskspråkiga förlaga och bör alltid motsvara det finskspråkiga originalet. Kommenterar Susanna Björkell, läromedelschef vid Otava Utbildning:

Det som jag ser som vårt absolut viktigaste bidrag till den finlandssvenska målgruppen är att vi erbjuder samma innehåll som till de finskspråkiga eleverna. Det gynnar de svenskspråkiga användarna att få ett läromedel vars produktion genomgått en omfattande kartläggnings- och konceptutvecklingsprocess i vilken lärare och elever från olika delar av landet deltagit.

Det svenskspråkiga teamet på fem personer jobbar tätt samman med den finskspråkiga redaktionen, och tar sålunda del av kartläggnings- och produktutvecklingsprocesser från början. Även försäljning och kundservice sker på svenska till svenskspråkiga kunder.

Från Otavas sida ser man det som positivt med alternativ på den svenskspråkiga marknaden, och skulle gärna se alternativ inom alla ämnen. Att ett läromedel är översatt upplever man inte som negativt – tvärtom kan det till och med höja kvaliteten, eftersom fler ögonpar läser och begrundar texten innan den kommer ut i översatt upplaga. En översättning är inte heller endast en rak översättning, utan kräver mycket bearbetning, lokalisering och anpassning. Detta är en syn som alla förlag som sysslar med översättning delar.

Björkell kan se vissa risker med stor extern finansiering av läromedelsproduktion, ifall tillfälliga aktörer slår ut mer långsiktiga producenter från marknaden. Hon upplever ändå att dagens modell fungerar rätt väl och att de medel Utbildningsstyrelsen delat ut har understött en långsiktighet inom branschen. Bland de projektmedel som utdelades under 2024 och 2025 beviljades Otava finansiering för att utveckla läromedel i engelska för åk 3–6 (fortsättning på serien Skylight) och i fysik & kemi för åk 7–9. Med understöd för läromedel med liten spridning har Otava haft möjlighet att ge ut till exempel läromedel i de mindre språken och stödmaterial (som Du kan!-serien). År 2025 beviljades Otava medel för anpassade läromedel i geografi, fysik och kemi, samt läromedel i spanska och tyska. Kommenterar Susanna Björkell:

Otava går inte in för att göra några serier på förlust. Utbildningsstyrelsens stöd för läromedel med liten spridning möjliggör för oss att ge ut sådant som vi bara nästan har möjlighet att göra, och med deras hjälp får vi det att gå runt.

Innehållschef Anna-Reetta Sipilä håller med:

Svenskspråkig utgivning är beroende av stöd, så är det bara. Understöden via UBS har varit väldigt viktiga. Vi skulle inte kunna ha en så pass bred utgivning som vi har i dag utan stöden eller stipendierna. För kvaliteten kan vi inte tumma på.

Otava Utbildning ersätter alla sina översättare i form av ett arvode. Arbetsfördelningen mellan översättare, sakgranskare och redaktör kan variera från projekt till projekt. Alla dessa är utomstående personer med olika kompetenser.

Alla Otavas skribenter informeras om möjligheten att ansöka om stipendium och många gör det. För de finska produktionernas del ser Sipilä ändå försäljningsintäkterna och inte stipendiet som den huvudsakliga inkomstkällan – ett stipendium kan däremot t.ex. möjliggöra tjänstledighet under en period. Läromedelsgruppens stipendier uppfattas som väldigt viktiga, och som ett incitament för författare av svenskspråkiga läromedel att ta sig an uppdraget. Utan stipendierna skulle verksamheten troligen minska, konstaterar Björkell, eftersom den finansiella bördan för förlaget skulle bli större. ”Den här fondfinansieringen är nog i en nyckelposition”, kommenterar Sipilä: ”Den bidrar till att möjliggöra svenskspråkiga läromedel av god kvalitet”.

Studeo (tidigare Tabletkoulu) är ett finskspråkigt förlag som producerar endast digitala läromedel. Förlaget tog steget in på den svenskspråkiga marknaden år 2016. Idag erbjuder Studeo svenskspråkigt material i 10 ämnen för gymnasiet.

Den svenskspråkiga marknaden är betydelsefull för oss i den bemärkelsen att vi hör och förstår att det svenskspråkiga utbudet är begränsat. Vi har förstått att man i vissa fall måste ty sig till föråldrade böcker. Så det finns en efterfrågan på material som är tidsenligt och uppdaterat. ... Den svenskspråkiga marknaden är liten, men inte så liten att den inte skulle vara lönsam.

Det konstaterar Sanna Sillankorva, som är utgivningschef (kustannusjohtaja) vid Studeo. Allt material som produceras tas fram av lärare inom området. Det svenskspråkiga materialet grundar sig på den finskspråkiga förlagan, men arbetet görs av vad de kallar en översättarförfattare (kääntäjä-kirjailija), alltså en som översätter men också skapar material från grunden. Eftersom materialet är

multimedialt finns det behov för svenskspråkiga länkar och ljud- och bildfiler som kan ersätta de finskspråkiga. Dessa måste översättarförfattaren ta fram.

Studeo ersätter alla sina skribenter via royalty. Man konstaterar att läromedelsarbetet alltid är en risk för både skribenten och förlaget, eftersom det är svårt att uppskatta exakt hur många arbetstimmar det kommer att ta, eller hur väl produkten kommer att sälja. Det kan ta flera år innan arbetet bär frukt i form av inkomster. För de svenskspråkiga skribenterna måste inkomsterna dessutom delas med de ursprungliga författarna. Så både finsk- och svenskspråkiga författare uppmanas att ansöka om stipendier. Huvudsakligen rekommenderar man skribenter att vända sig till Finlands facklitterära författare rf. De svenskspråkiga skribenterna vänder sig oftast till de svenskspråkiga medlen (dvs Läromedelsgruppens stipendier) i första hand.

De stipendier som fonderna erbjuder svenskspråkiga författare ses som en mycket positiv sak. Ifall de försvann skulle det inte i sig påverka utbudet, menar Sillankorva, eftersom ”våra utgivningsbeslut inte baserar sig på det”. Däremot skulle det vara mycket tråkigt för skribenterna. ”Det är väldigt viktigt att skribenterna uppmuntras till att göra läromedel också via dessa stipendier”, kommenterar Sillankorva. På sin webbplats tackar Studeo Läromedelsgruppen för att ha understött översättningen av de tre sista kurserna i psykologi.

På Studeo är man medveten om Utbildningsstyrelsens understöd men ännu har man inte ansökt om dem.

Four Ferries grundidé är att erbjuda ett digitalt verktyg för matematikinläring som bygger på individuell progression. Användaren/eleven ska få hjälp med uträkningar direkt och läraren kan följa med elevens framsteg. Tanken är att eleverna ska förstå vad de gör innan de går vidare, och få den hjälp de behöver medan de jobbar så att motivationen att lära sig hålls uppe. Four Ferries jobbar

på finska, svenska och engelska. Största delen av försäljningen består idag av olika digitala lösningar för kunskapskartläggning. Det tar tid att komma in på läromedelsmarknaden, konstaterar VD Ida Rönnlund, men den biten växer.

Att bygga upp den digitala plattformen krävde externa projektmedel medan företaget nu lever på försäljning. Författarna som skrivit de digitala läroböckerna har fått ersättning i form av royalty samt stöd via stipendier. Ida Rönnlund tror inte att lärare eller författare skulle ställa upp och skriva läromedlen utan stipendierna: ”Få människor skulle sätta ner så mycket jobb utan att veta vad de får i ersättning. En eventuell royalty börjar komma in tidigast efter ett år.” Som litet företag har de inte möjlighet att investera i utvecklingsarbete på förhand utan en beställare, dvs en betalande kund. Läromedelsproduktionen är därför beroende av stipendier.

För att utveckla läromedel för yrkesutbildningen erhöll företaget medel för läromedel med liten spridning från Utbildningsstyrelsen. Tilläggsmedlen från UBS kände de inte till. Riskerna och möjligheterna med externa medel kommenterar Ida Rönnlund så här:

Det är sant att stora injektioner kan snedvrída. Men är det en öppen ansökan som alla vet om – och det är ett viktigt kriterium att alla vet om det – är det i utgångspunkten en bra sak. Om bedömningen är rättvis så vinner ju den bästa. Alla har fått veta om det och den man tror på går framåt, då är det okej att det snedvríds. Men naturligtvis är det bortkastade pengar ifall det offentliga understöder en aktör som inte kan sprida läromedlet eller upprätthålla det efter några år. Att man understöder att en skola utvecklar en digital lösning med egna anställda är ett exempel på detta.

Proclio startades av Sture Lindholm, lärare i historia med över 20 års erfarenhet av att skriva läromedel. Efter att ha skrivit läromedel för Söderströms och sedermera S&S reagerade Lindholm negativt på hur förlagen och kommunerna skötte den utvidgade läroplikten och övergången till digitala läromedel i gymnasiet: dels upplevde han att de inlärningsdidaktiska metoderna som applicerades på de digitala läromedlen inte lämpade sig för ett läsämne som historia, dels provocerades han av att de studerande tvingades övergå till digitalt. Han upplever att förlaget slutade trycka upp böcker i pappersform⁴ och kommuner prioriterade digitalt för att det var billigare.

Tills vidare har Proclio gett ut ett tryckt läromedel för de tre obligatoriska kurserna i historia för gymnasiet och förbundit sig till två böcker till. För de böcker som redan tryckts upp har Lindholm erhållit stipendiemedel från Läromedelsgruppen. I övrigt har han bekostat allting själv, från tryckkostnader till leverans av böcker runtom i Svenskfinland. De kommande läromedlen finansieras med hjälp av UBS tilläggsfinansiering för svenskspråkiga läromedel.

De kommande böckerna skulle jag inte kunna ge ut om det inte vore för de här extra medlen från Utbildningsstyrelsen. De medlen har gett en helt annan möjlighet eftersom de täcker en stor del av tryckkostnaderna för de valbara kurserna. De fördjupade kurserna har alltid varit ett problem i Svenskfinland, för de säljer inte mycket. Men nu har jag förbundit mig till böcker för två av dessa valbara kurser. Den ena skriver jag själv men för den andra fungerar jag som redaktör och tar in en annan författare som bättre lämpar sig för temat. Och det är möjligt bara på grund av medlen från UBS. (Sture Lindholm, Proclio)

4 Det finns fortfarande tryckta böcker till salu hos S&S, även i historia (utarbetade enligt GLP16). I början publicerades även ett antal läromedel utarbetade enligt GLP21 parallellt i digital och tryckt form, men historia hörde inte till dem.

Lärum är ett litet förlag under FDUV, förbundet för personer med utvecklingsstörning eller annan intellektuell funktionsnedsättning. Materialet de producerar och förmedlar är på lätt språk, ofta med visuellt stöd, och fungerar både för den allmänna undervisningen i småbarnspedagogiken, förskolan och grundskolans lägre klasser, och för anpassad undervisning eller specialundervisning för alla åldrar. Förlaget har tre personer anställda och lever enbart på bidrag. ”Inget Lärum-projekt någonsin har producerat vinst”, konstaterar Malin Sandström, teamledare på Lärum. Det gratis material som erbjuds på webbplatsen har tiotusentals nedladdningar. Däremot säljer de tryckta materialen ganska få exemplar: behoven är stora bland personer med specialbehov men marknaden är begränsad.

Hittills har STEA (Social- och hälsoorganisationernas understödscentral) stått för hälften av understödet. Det stödet drogs in 2024. Verksamheten 2025 kunde fortsätta tack vare riksdagens sk. julklappspengar, men framtiden från och med 2026 är oviss. Med hjälp av finansieringen från STEA har Lärum arbetat med att identifiera och ta in sådant tryckt material från Sverige som kan fungera också i Finland. Idag erbjuder de omkring 600 sådana titlar via sin webbplats. Den andra stora finansiären har varit Stiftelsen Brita Maria Renlunds minne sr (BMR). Med hjälp av understödet från BMR har Lärum producerat eget material som är gratis tillgängligt via webben. I tillägg har Lärum ansökt om bidrag från Utbildningsstyrelsen för läromedel med liten spridning. Senast beviljades de medel för att ta fram ett material för dem som ska avlägga hygienpasset. Inom ramen för UBS tilläggsfinansiering beviljades Lärum medel både 2024 och 2025 för att utarbeta ett anpassat material i A-finska för åk 1–6. Dessa läromedel säljs via Lärums webbplats.

De som skriver läromedel för Lärum ersätts huvudsakligen på basis av timlön. Sällan handlar arbetet om att producera mycket text och fakta, konstaterar Malin Sandström. Viktigare är att skapa rätt innehåll och rätt progression.

Stipendier från Läromedelsgruppen har Lärum eller deras skribenter inte ansökt om. De upplever att deras projekt, som ofta är små, inte passar in i ansökningskriterierna. Läromedelsgruppens stipendier är till för skribenter, medan Lärum därtill behöver resurser för hela processen inklusive behovskartläggning, planeringsarbete, redaktörskap och bildanskaffning.

Så hur ska svenskspråkiga elever med specialbehov få material i framtiden? Den finskspråkiga produktionen av läromedel för elever med intellektuell funktionsnedsättning, som sköts av Opike, fick ett eget moment i Undervisnings- och kulturministeriets budget redan 2024, i samband med att STEA:s finansiering drogs in. Dessa medel kommer ändå inte den svenskspråkiga verksamheten till godo. Malin Sandström menar att problemet är att UKM inte är villigt att bekosta förmedling av material från Sverige, eftersom det svenska materialet inte följer den inhemska läroplanen. Lärum har ändå inte någon möjlighet att producera allting som behövs på svenska i Finland själva. Och varför göra något själv som någon annan redan gjort, frågar sig Sandström.

Ifall vår huvudverksamhet läggs ner kommer det att påverka lärarna och skolorna mycket negativt. Vårt syfte är att elever ska få anpassade läromedel, det är huvudsaken. Det behöver inte vara vi – om någon annan gör det är det lika bra, men någon måste göra det. (Malin Sandström, Lärum)⁵

Utbildningsstyrelsen fyller två funktioner i förhållande till svenskspråkiga läromedel. Den ena är hantering av stödet till läromedel med liten spridning, som sköts av Utbildningsstyrelsens svenska enhet. Den andra är en egen förlagsverksamhet, UBS Läromedel, som producerar läromedel både på finska och på

5 Under hösten 2025 blev det klart att det i budgetpropositionen för 2026 föreslås ett moment som lyder: "Understöd för produktion av svenskspråkiga läromedel för personer med intellektuell funktionsnedsättning (100 000)". Hur utfallet blir klarnar först då propositionen behandlas i riksdagen i december 2025.

svenska och har två personer som är anställda för utgivning av svenskspråkiga läromedel. UBS Läromedel får inte konkurrera med privata förlag, vilket innebär att UBS endast får ge ut sådant som inte ges ut av någon annan. För den svenskspråkiga verksamheten innebär det i regel att målgrupperna för UBS Läromedels utgivning är mycket små.

UBS Läromedels verksamhet finansieras dels med försäljningsintäkter, dels med ett statligt prisstöd som gör det möjligt att hålla priserna för läromedlen på en rimlig nivå. Prisstödet har de senaste åren legat på 620 000 per år och gäller för både finsk- och svenskspråkiga utgivningar och för alla stadier. Utgivningsbesluten fattas på basis av en bred behovskartläggning och med beaktande av behoven på olika stadier och inom olika ämnen och branscher. Den svenskspråkiga verksamheten begränsas ändå inte så mycket av de ekonomiska ramarna som av de personalresurser på svenska som finns till förfogande, konstaterar de två läromedelscheferna vid UBS Läromedel.

De svenskspråkiga läromedlen som UBS Läromedel ger ut kan vara antingen en egen produktion som skapas på svenska från grunden (bl.a. svenska som andraspråk och litteratur, den lättlästa serien Zooma in på), eller en översättning från finskan av läromedel som givits ut av UBS Läromedel (bl.a. islam) eller av ett externt förlag. I något fall kan läromedlet vara en bearbetning av två källor (t.ex. matematikserien Min Kubik baseras dels på S&S översatta Kubik-serie, dels på Sanoma Pros anpassade läromedelsserie Oma Kuutio).

UBS Läromedels författare ersätts i form av en klumpsumma motsvarande royalty på ett visst antal sålda exemplar. Det handlar alltså om en förskottsroyalty där UBS Läromedel bär det ekonomiska ansvaret i de fall då försäljningen inte kommer upp till det förutbestämda antalet – vilket den för den svenskspråkiga utgivningens del mycket sällan gör. I tillägg informeras författarna om möjligheten att ansöka om stipendium.

Sammanfattningsvis kan man konstatera, att de tre benen som svenskspråkig läromedelsproduktion står på idag är tätt sammanflätade. De kommersiella aktörerna vill inte se sig själva som beroende av utomstående medel. Samtidigt står det rätt klart att dagens struktur och utgivning i hög grad bygger på att stipendierna finns, och på att det erbjuds stöd för läromedel med liten spridning. För de icke-vinstbringande förlagen, dvs Lärum och UBS Läromedel, finns det inget alternativ till offentliga eller privata medel. Därför är framtiden för specialpedagogiska läromedel idag oklar: utan de medel Lärum erhållit från STEA är det osannolikt att verksamheten kan fortsätta i nuvarande form. Samtidigt blir efterfrågan på lättillgängliga, anpassade och differentierade läromedel allt större.⁶ De kommersiella förlagen är medvetna om detta, vilket bland annat ljudböcker och kommande utgivningar av anpassade och differentierade läromedel vittnar om.

6 Terminologin och skillnaderna mellan de olika begreppen är inte alltid helt tydliga. Här förstås tillgängliga läromedel som läromedel i olika former, så som (lättillgänglig) text, bilder, ljud, så att så många som möjligt kan ta till sig materialet. Anpassat material förstås här som läromedel för dem som behöver mer stöd i inläringen, medan differentierade läromedel här uppfattas som både svårare och lättare versioner av samma material.

5. Författarnas och översättarnas synpunkter

Grunden för alla läromedels tillkomst är att det finns författare och översättare som skapar dem. Inom förlagsvärlden konstaterar många – inte alla, men många – att det är en stor utmaning att hitta läromedelsskribenter på svenska. Bland annat därför är det viktigt att höra vad som motiverar skribenterna och vilken uppfattning de har om Läromedelsgruppens stipendier.

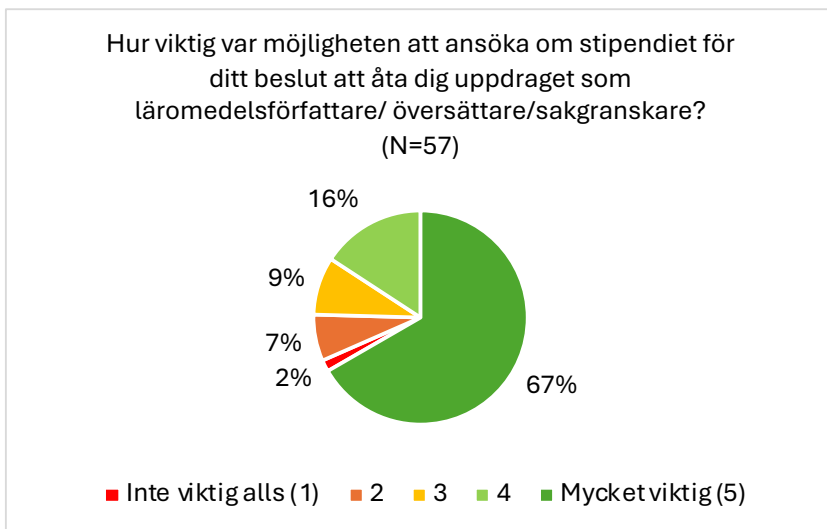
Bland de läromedelsförfattare och -översättare som svarade på Magmas enkät (N=64) fanns skribenter för alla stadiers läromedel representerade. De som svarade hade skrivit originalläromedel eller översatt, ibland också bearbetat, korrekturläst, sakgranskat, språkgranskat eller fungerat som redaktör för ett eller flera läromedel. Läromedlen hade publicerats via S&S, Otava, Studeo, Lärum eller UBS. Många hade arbetat med flera läromedel, och en del med läromedel för flera förlag. De flesta hade erfarenhet av att ansöka om stipendium från Läromedelsgruppen. Sju personer meddelade att de inte ansökt om stipendium. Två av dem menade att de inte visste om möjligheten, två uppgav att det var så långesedan att de inte mindes huruvida de sökt eller inte.

I snitt gav läromedelsförfattare och -översättare vitsordet 2,9 av 5 för den ersättning de fick för sitt arbete, både för vad de fick från förlaget och vad de utbetalades via stipendiet. Flera av dem som gav ett högt vitsord för sin inkomst från förlaget räknade ändå in även stipendiet i inkomsten.

Eftersom den huvudsakliga ersättningen för arbetet består av stipendiemedel, så är royalties en extra bonus.

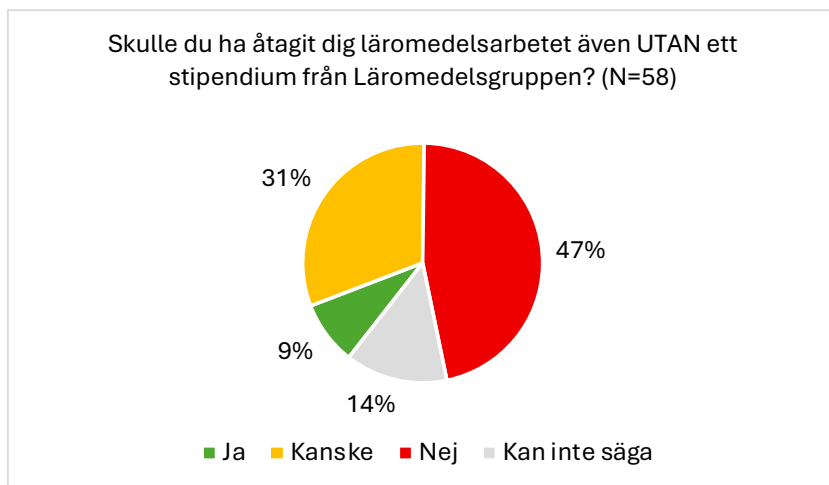
I kommentaren belyses det vad de flesta verkar anse: att stipendiet utgör en central del av helheten. Bland de skribenter som hade ansökt om stipendium från Läromedelsgruppen uppfattade **83 procent stipendiet som en viktig eller mycket viktig** (andel som gav 4 eller 5 av 5) orsak att ta sig an uppgiften.

Bild 9. Betydelsen av Läromedelsgruppens stipendium för dem som åtagit sig ett läromedelsarbete.

Närmare hälften (47 %) uppgav att de inte skulle ha åtagit sig arbetet ifall möjligheten att ansöka om stipendium inte fanns. Ungefär lika många var osäkra eller kunde inte säga. Endast 9 procent menar att de skulle ha åtagit sig arbetet även utan ett stipendium från Läromedelsgruppen.

Bild 10. Andel som skulle/inte skulle åta sig läromedelsarbetet utan ett stipendium.

För att bättre förstå siffrorna krävs en lite djupare insyn i skribenternas svar och kommentarer. Den första är att läromedelsarbetet inte är något heltidsjobb, eller ens något man nödvändigtvis kan ta tjänstledigt för. I enkäten uppgav 75 % att de aldrig tagit tjänstledigt för att jobba med läromedel. Att man tagit tjänstledigt var vanligare bland dem som arbetat med läromedel innan 2020, än de som arbetat med läromedel 2021 eller senare. De som skrivit läromedel tidigare beskriver hur de till och med ersattes för att åka bort med hela arbetsgruppen för att några dagar ostört arbeta med läromedlet. Så är det inte längre. Man har alltså vanligtvis ett ”riktigt” jobb som man lever på, medan läromedelsarbetet görs vid sidan om.

Med facit på hand borde jag ha tagit tjänstledigt 2–3 månader och skrivit för att få ut läromedlet med bra tidtabell och kunna fokusera helt på att skriva, i stället för att göra jobbet under kvällar och veckoslut, oftast med låg energi efter dagar i skolan. Då borde stipendiets storlek kunna motsvara månadslönen för antal månader man är ledig.

Jag skulle inte kunna göra detta som ett förvärsarbete. Det är delvis fråga om en sorts "hobbyverksamhet". Trivs med uppgiften.

Den andra iakttagelsen är att den enskilda skribenten ofta tar en ekonomisk risk då hen går in för ett läromedelsuppdrag. Ingår man ett royaltyavtal kan det vara svårt att uppskatta hur försäljningen kommer att se ut, och därmed vilken inkomst man potentiellt kan få. Även om man ingår ett avtal om en klumpsumma kan det vara svårt på förhand att beräkna hur länge arbetet kommer att ta. Det innebär att mycket hänger på den enskilda skribentens (ofta lärarens) engagemang för sitt ämne och för uppgiften: att skapa ett gott läromedel oberoende om man i slutändan upplever sig bli ekonomiskt kompenserad för arbetet eller inte.

Den tredje iakttagelsen hänger ihop med den förra: på grund av osäkerhetsfaktorer, och på grund av att eventuella royaltyinkomster inte betalas med en gång, blir betydelsen av stipendiet stort. Som en läromedelsskribent konstaterar:

Stipendiet har definitivt varit avgörande. [Mitt ämne är ju rätt stort], man får royalties för det. Men det kommer med många års fördröjning, och det är ett hiskeligt arbete. Man sätter ner tusen timmar på en totalt galen hobbyverksamhet som är att skriva läromedel... Så att få ett stipendium medan man håller på har varit helt avgörande, både ekonomiskt men framför allt för motivationen, att orka göra det vid sidan om sitt arbete. Dessutom motiverar det att man får ett bra läromedel som man själv har nytta av många år framöver.

En annan ifrågasätter ifall det är så det ska vara, och kommenterar vad den ekonomiska risken kan innebära för den enskilda författaren:

All ersättning baserar sig ju nog på att det förväntas att man ska få nån form av stipendium någonstans ifrån. Och det står i kraven för stipendiet att man redan

ska ha undertecknat ett bindande avtal, vilket jag lite ifrågasatt – hur kan jag skriva under ett avtal när det inte lovas någon kompenserings? Om Kulturfonden plötsligt får in en massa ansökningar, eller om de slutar betala ut, så blir man ju i strilet, så att säga. Eftersom man har lovat göra ett arbete, och eventuellt till och med tagit tjänstledigt för det, och så kan man bli utan inkomster. Den dynamiken tycker jag inte riktigt om. Och egentligen gör man ju det här som lärare för att man vill att ens egen bransch ska ha läromedel – vilket jag också tycker är bakvänt. Ska inte förlagen serva konsumenten? Hur kan det här vara hållbart egentligen? Men tydligen så snurrar det ju bara på, på något sätt. Antingen för att ingen kommer på nåt bättre system eller för att ingen klagar tillräckligt högljutt.

Det här är naturligtvis ingenting nytt inom branschen – royaltymodellen är allmän och vanligt förekommande inom förlagsverksamhet. Det som däremot utmärker den finlandssvenska situationen är storleken på marknaden – eller rättare sagt, dess litenhet. Denna aspekt kommenterades av många, till exempel så här:

Marknaden på svenska är så liten att jämfört med de finska kollegerna är ersättningen liten.

Allt handlar förstås om hur stor upplaga läromedlet har. Grundskolans och gymnasiets obligatoriska kurser säljer bättre och där kan man också få en del royalty, men fördjupade kurser och specialläromedel säljer i så få upplagor att det inte blir nästan någon royalty.

Med enbart royalty skulle jag knappast översätta, åtminstone inte andra än läromedel för OBLIGATORISKA moduler. Läromedelsgruppens stipendier har varit och är avgörande.

Ersättningen var skälig då jag översatte läromedel, men säkert främst eftersom läromedlet sålde bra och royaltyersättningen därmed blev god.

Det är med andra ord möjligt att komma upp till en skälig ersättning för arbetet på sikt, men inte för alla. Arbetsinsatsen som den enskilda skribenten eller översättaren lägger ner på produktionen är inte avgörande i ekvationen.

En annan dimension inom den svenskspråkiga läromedelsproduktionen är beroendet av den finskspråkiga läromedelsmarknaden, och de översättningar som utgör basen för en stor del av de finlandssvenska läromedlen. Det sätter press på att också översättningarna måste hålla måttet språkligt sett, något det inte nödvändigtvis alltid gjort. En läromedelsskribent kommenterar så här:

Jag förstår att det kan vara helt usla översättningar för man får så lite betalt. Jag har pratat med sådana som översatt i 30 år – då var det 6000–7000 euro för en 200 sidors bok. Numera krävs det inte bara facit men långa och många modellösningar, som lätt kan uppgå till 1000 sidor, och ersättningen är 3500 euro. Och det tar förskräcklig mycket arbete om översättningen ska bli bra. Det tog all min fritid under ett halvt år, 5–6 timmar varje kväll plus veckoslut.

Stipendierna uppfattas med andra ord lika centrala för översättningar som för att skriva ett läromedel från grunden:

Jag vet inte var vi skulle vara om vi inte hade fonder som kunde understöda översättning och textbearbetning. För vi har ju inget alternativ till att producera läromedel på svenska – inte kan vi ta in rikssvenska böcker heller, för läroplanerna är så olika.

Intrycket blir att många åtar sig uppgiften att skapa läromedel inte i första hand för pengarnas skull, utan för att man upplever uppgiften som givande och för att man själv får något ut av det. Och, inte minst, för att det finns ett behov:

Läromedel på svenska gör man tyvärr som talkojobb för att någon måste göra det, annars har lärarna inget att ta i händerna.

Timplönen blir i vilket fall som helst inte hög, men stipendierna är ändå mycket viktiga och uppskattade. En huvudorsak till att översätta läromedel är att själv få bra, fungerande läromedel - den ekonomiska ersättningen är inte huvudsaken, fast nog viktig.

Arbetet är ofta omfattande och krävande, men inte tillräckligt lukrativt – i alla fall inte under tiden för själva arbetet – för att man ska kunna, eller våga, ta tjänstledigt för uppgiften. Det i sin tur sätter stor tilltro till ens engagemang och plikt känsla, att man upplever det som viktigt att skapa en kvalitativt högtstående produkt trots att man eventuellt inte kompenseras ordentligt för arbetet. I den ekvationen kan ett stipendium vara en avgörande motivationsfaktor.

Ett annat sätt att se vad som motiverar till läromedelsarbete är att se på varför man *inte* gjort det. Av de 64 skribenter som svarade på Magmas enkät hade en tredjedel någon gång tackat nej till ett läromedelsuppdrag.

Den överlägset största orsaken till detta var tidsbrist. På andra plats kom den låga ekonomiska ersättningen i förhållande till arbetsmängden.

Tidsbrist. Jobbet är tungt vid sidan om skoljobbet och mängden arbete i skolan som blir ogjort/måste göras om ifall man har vikarie vid en tjänstledighetssituation är inte värt besväret. Pengar är inte allt då det kommer till att få skolvardagen att fungera som lärare.

Det är mycket jobb och dåligt ersatt. Visserligen har man nytta av sina läromedel men efteråt upplevde jag att det tog mer än det i slutändan gav.

Jag hoppade av Studeo eftersom jag inte orkade uppdatera materialet varje sommar. Dessutom var försäljningen så marginell att arvodet var litet. Lyckades man få gymnasiets obligatoriska kursbok åt sig var det bra, men valbara kurserna hade dålig åtgång.

Andra orsaker som nämndes var att man redan arbetade med ett läromedel för ett annat förlag eller att arbetsgruppen arbetade dåligt tillsammans. En nämnde också behovet att förnya läromedlet, dvs hen upplevde att nya krafter och nya idéer behövdes.

6. Läromedelsmarknadens realiteter

Hösten 2024 började 3 600 nya elever på första klass i den svenskspråkiga grundskolan. Samma läsår bestod årskurs åtta av 4 100 elever på svenska. De motsvarande talen för den finskspråkiga grundskolan var 48 800 förstaklassister och 60 500 elever i åttonde klass. I gymnasiet inledde 2 560 studerande sina studier på svenska och 35 000 sina studier på finska samma år (siffrorna är något avrundade och innefattar även vuxenstuderande; se vipunen.fi för närmare information). Statistiken illustrerar den maximala marknaden för ett läromedel i Finland och skillnaden mellan den finsk- och svenskspråkiga läromedelsmarknaden. Siffrorna pekar dessutom på en brant nedgång av storleken på årskullarna i synnerhet i den finskspråkiga skolan.

Hela läromedelsmarknaden bygger naturligtvis på att det finns ett elevunderlag. Andra faktorer som spelar in är huruvida läromedlets målgrupp är en hel årskurs (dvs ett ämne som mer eller mindre alla läser) eller delar av den (valbara ämnen), och hur många förlag som erbjuder ett alternativ för ämnet. Ifall endast ett förlag producerar läromedel inom ett ämne som alla läser och ingen konkurrens råder, finns det i alla fall i teorin en möjlighet att sälja till en eller flera hela årskurser.

Så hur mycket kan den svenskspråkiga läromedelsmarknaden generera i inkomster för en som skriver läromedel? Exakta summor är naturligtvis omöjliga att komma fram till utan de verkliga siffrorna. Men genom att se på storleken på undervisningsgrupperna, på de pris som läromedlen säljs för, samt på hur många författare ett läromedel har, kan man göra hypotetiska uträkningar. Om man räknar med en royalty på 20 procent landar man på en gaffel från ungefär 100 euro/år/författare till över 8 000 euro/år/författare. Då är den senare summan

rätt osannolik, eftersom det skulle innebära att läromedlet såldes till varje elev som läser ämnet, och att det endast fanns ett läromedel att välja på.

Oberoende vilka de exakta summorna är, pekar dylika hypotetiska uträkningar på mycket stora skillnader i inkomst för den som ersätts via royalty. Tankeexperimentet illustrerar hur ojämn marknaden är, och hur olika de inkomstmässiga lotterna kan falla. Den arbetsmängd som krävts för att skriva och bearbeta läromedlet har ingen inverkan på den utdelning läromedlet ger.

Tabell 2. Exempel på marknadsunderlaget för svenskspråkiga läromedel: Antal som valt/avlägger ämnet i den svenskspråkiga grundskolans högre klasser, läsåret 2023/2024
Källa: Vipunen.fi

	Årskurs 7	Årskurs 8	Årskurs 9 (avgångsbetyg)
Konst- och färdighetsämnen			
Musik	3 735	2 091	3 561
Bildkonst	3 723	1 641	3 564
Gymnastik	3 744	3 690	3 564
Huslig ekonomi	3 750	2 142	3 564
Slöjd	3 717	1 227	3 561
Livsåskådningskunskap	255	210	162
Svenska som andraspråk och litteratur	93	87	69
B2-språk			
tyska	153	705	597
spanska	141	411	348
franska	129	249	279
engelska	30	36	63
japanska		12	
finska		1-4	
ryska			1-4
italienska			1-4

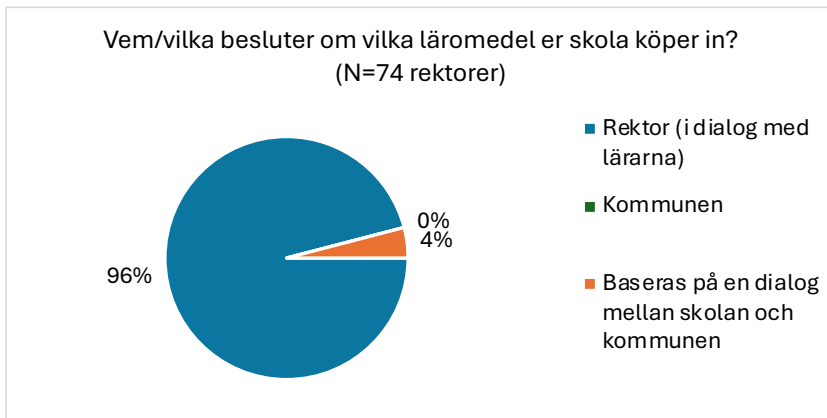
Inköp av läromedel och kommunernas roll

Sedan augusti 2021 gäller läroplikten fram till 18 års ålder. Sedan dess ligger kostnaderna för andra stadiets utbildning – inklusive lärmaterial – på det offentliga. Då studeranden vid gymnasiet tidigare införskaffade böcker och material själva, bör alltså gymnasiet precis som grundskolan numera införskaffa alla läromedel inom ramen för kommunens/utbildningsanordnarens budget. Enligt Finlands Förlagsförening stod läromedel för 1,7 % av de sammanlagda kostnaderna för andra stadiets utbildning år 2022. Summan för grundskolans del uppskattas vara ungefär motsvarande. Det handlar alltså inte om någon stor bit av den ekonomiska kakan. Ändå verkar budgeten för läromedelsinköp vara stram, och variera från kommun till kommun.

Enligt Finlands Förlagsförening satsade kommunerna i genomsnitt 143 euro per elev på läromedel i grundskolan år 2023 och året efter 145 euro per elev. Skillnaderna är ändå stora: Finlands Förlagsförenings kartläggning visar att gaffeln år 2024 låg mellan 1 € och 370 € per elev i grundskolan. Även om de lägsta och högsta talen lämnas bort (eftersom dessa troligen inte är jämförbara: det kan finnas kommuner som bokfört utgifterna på fel kostnadsställe eller kommuner där en skola varit tvungen att förnya hela sin läromedelssamling, t.ex. pga mögel) är skillnaderna stora. I bilaga 3 framgår siffrorna för kommuner med svenskspråkig grundutbildning. Också här finns stora skillnader. Talen är naturligtvis delvis svårtolkade eftersom de innefattar både svensk- och finskspråkig utbildning, och läromedelsatsningar kan variera från ett år till ett annat. Finlands Förlagsförening vill ändå påpeka att en ojämlig satsning på läromedel leder till ojämlika möjligheter för elever och studerande.

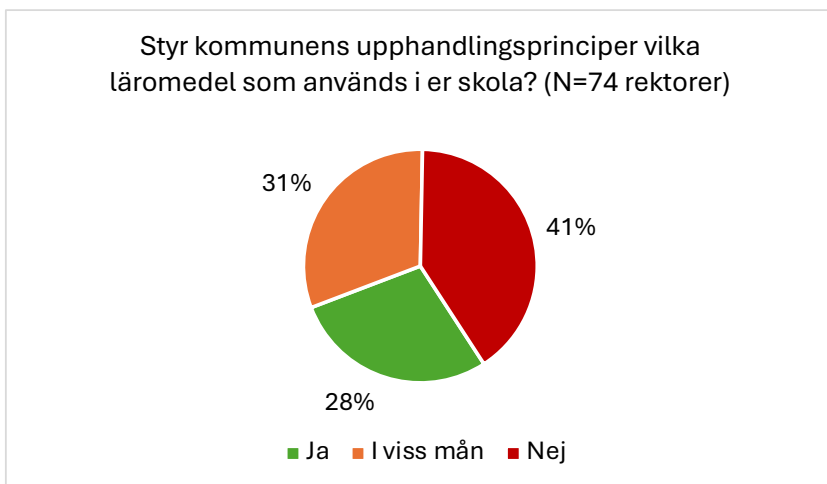
Makten att besluta vilka läromedel som köps in ligger ändå i huvudsak i skolorna. Ingen av rektorerna i Magmas enkät upplevde att kommunen skulle vara den som bestämmer om vilka läromedel som tas in (se bild 11). De allra flesta uppger att de besluten fattas av rektor i dialog med lärarkåren.

Bild 11.

Däremot kan inköpen påverkas av kommunens upphandlingsprinciper och avtal som kommunen gjort. Närmare 60 % av rektorerna uppger att kommunens upphandling i alla fall i viss mån styr vilka läromedel som köps in (bild 12).

Bild 12. Rektorers syn på huruvida kommunens upphandlingsprinciper styr införskaffning av läromedel.

Inköp av läromedel till kommunerna sker i regel via en centraliserad leverantör. Flera av de rektorer som uppger att kommunens upphandlingsprinciper styr nämner att deras inköp sker via Storia (tidigare Kirjavälitys Oy). Det mesta i läromedelsväg är tillgängligt endast via leverantörer. (Vad exakt som är möjligt att köpa eller inte köpa in via Storia förblir ändå oklart, eftersom Storia uppger att de endast kan ge information per läromedel. Man måste alltså först veta vilket läromedel man vill ha, och sedan kolla med Storia huruvida detta läromedel är tillgängligt via dem.) Allting är det ändå inte, vilket framgår ur rektorernas kommentarer. Till exempel uppger Storia att två av de tre böcker som getts ut av Proclio i skrivande stund är tillgängliga via dem.

Även andra riktlinjer ser ut att förekomma: kommunen kan uppmana skolan att köpa in de billigaste läromedlen eller licenserna, eller gymnasiet att i första hand köpa in digitalt material. I svaren nedan finns också exempel där vissa läromedel beställs in gemensamt för hela kommunen (se tabell 3).

Tabell 3. Exempel på rektorers kommentarer om hur kommunen eventuellt styr inköp av läromedel till deras grundskola eller gymnasium (N=74).

Styr kommunens upphandlingsprinciper vilka läromedel som används i er skola?	Förtydligande information, några plock:
Ja	Via vilket system är bestämt men annars kan lärarna inom detta fritt välja bokserie.
	Vi beställer via Storia (Kirjavälitys).
	Rektor med budgetansvar har fått en summa för inköp av läromedel.
	Staden har ett upphandlingsavtal som skolan följer.
	Via upphandlingen bestämmer staden varifrån läromedlen/-materialet får köpas, och i vårt fall har kommunen också bestämt att gymnasierna i första hand ska köpa in digitala läromedel/-material.
I viss mån	Man får inte köpa in vad som helst, helst ska det vara den billigaste boken/licensen.
	Understödjer i första hand finlandssvenska läromedel.
	Kommunen har vissa riktlinjer som ska följas. Vi har riktlinjer i tex matematik.
	Vissa läromedel, framför allt digitala, har vi gemensamt i hela kommunen.
	Budgeten begränsad.
	Då det kommer till läromedel finns de flesta att beställa via Storia. Lärarna har dock möjlighet att fritt välja de läromedel som önskas använda.
	Summan per elev är fastslagen av kommunen.
	Vi kan vid behov köpa läromedel förbi upphandlingen.
	De läromedel som inte finns i Storias sortiment är krångligare att beställa.
	På svenska är utbudet läromedel mindre än på finska. Upphandlingsprinciperna följs på så sätt att de beställs via stadens inköpskanaler.

Ser man på prissättningen av läromedel står det klart att de tryckta böckerna kostar mer än de digitala licenserna (se tabell 4 och 5 nedan för några exempel). Samtidigt kan tryckta läseböcker användas av flera årskullar medan de digitala licenserna alltid betalas per elev. I praktiken behöver det alltså inte bli stora skillnader i pris mellan tryckta och digitala läromedel. Det är också viktigt att notera att förlag ofta säljer sina läromedel som ett paket. Till exempel erbjuder S&S den så kallade Gymnasiebanken, som innehåller samtliga digitala läromedel de publicerat för gymnasiet (108 titlar utarbetade enligt GLP21 och alla digitala titlar för GLP16). Priset är 280 euro per studerande per läsår, förutom ABI-året då priset är billigare. För lärare är priset 550 euro per år per skola. Studeo har ett paketpris på 168 euro per studerande per läsår (för de omkring 70 titlar de erbjuder på svenska, utarbetade enligt GLP21). Båda förlagen säljer sina titlar också enskilt till styckepris.

Tabell 4. Pris på läromedel i grundskolan, exempel från september 2025. Pris i euro utan moms.

	S&S	Otava
ÅK 1–6		
Matematik åk 1 Vår siffervärld Karlavagnen 1 a	23,70	26,90
Samhällslära Vi i tiden 1 Forum 1	28,40	37,00
ÅK 7–9		
Geografi Geoiden 7 Textbok Land 7 Livets planet	35,60	37,30
Kemi Forma 7–9 Titan 7–9	58,40	65,20

Tabell 5. Pris på enskilda läromedel i gymnasiet, exempel från 09/2025. Pris i euro utan moms. *OBS: I verkligheten säljs många läromedel som del av ett digitalt paket, vilket påverkar priset.*

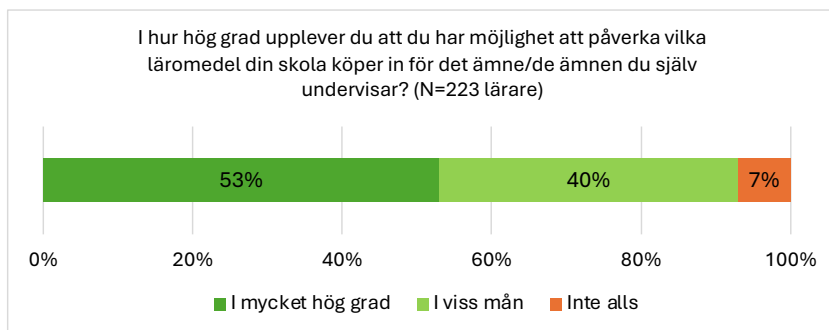
	S&S	Otava	Studeo	Proclio
Fysik				
Principia Fy1 (licens 48 mån)	22,90			
Principia Fy2 (licens 48 mån)	22,90			
<i>Principia Fy1 BOK</i>	34,70			
<i>Principia Fy2 BOK</i>	34,70			
Volt 1–2 (två kurser), digibok (licens 48 mån)		23,80		
<i>Volt 1–2 (två kurser) BOK</i>		33,70		
FY1: Fysiken som naturvetenskap (licens 5 år)			8,60	
FY2: Fysik, miljö & samhälle (licens 48 mån)			8,60	
Psykologi				
Psyke PS 1 (licens 48 mån)	22,90			
<i>Psyke PS1 BOK</i>	34,70			
Insikt 1 (PS1) (licens 48 mån)		23,80		
<i>Insikt 1 (PS1) BOK</i>		33,70		
PS1: Den aktiva och lärande människan (licens 5 år)			17,20	
Historia				
Tidslager H11 (digital licens 48 mån)	22,90			
<i>Backspegeln H11 BOK</i>				35,00

Paketering av digitala licenser innebär att styckepriset per läromedel blir lägre, men också att det eventuellt binder en skola vid just ett förlag. Ur lärarkommentarerna framkom att detta i vissa fall hindrat lärare att använda det enskilda läromedel de själva skulle föredra, eftersom det redan ingår ett läromedel i samma ämne i det paket som skolan betalat för. En rektor önskade en ”gymnasiebanken light” där man kunde välja 6–8 läromedel som ett paket, för att ge gymnasiet större flexibilitet.

Alla tre större förlag som producerar material för gymnasiet idag har monopol på någonting: S&S är det enda förlag som erbjuder läromedel i svenska som modersmål och finska som A- och B-språk, Otava det enda som erbjuder läromedel i främmande språken (franska, tyska, spanska) och Studeo det enda som i dagens läge erbjuder läromedel i studiehandledning. Vill man som gymnasium ha läromedel i alla ämnen är man alltså tvungen att välja läromedel från flera förlag.

De flesta lärare, om man ser på alla svar oberoende stadium, verkar ändå hålla med om att de själva har möjlighet att påverka vilka läromedel som införskaffas (se bild 13). Men inte alla, eller inte helt och hållet.

Bild 13. Lärares syn på möjlighet att påverka vilka läromedel som köps in.

För dem som inte alls håller med handlar det i många fall om att det inte finns något läromedel, eller bara ett läromedel i deras ämne på marknaden. De som bara delvis håller med hänvisar i många fall till budgetmässiga begränsningar. Som en lärare i grundskolans lägre klasser uttryckte saken: ”I teorin kan jag påverka men i praktiken väljer vi de billigaste.” Andra lärare var inne på samma linje – ekonomiska begränsningar kan påverka möjligheten att välja, men också möjligheten att alls få köpa in material som man anser sig behöva:

Till största del handlar det om brist på pengar: vi köper in det vi har råd med, alltså blir eleverna utan arbetsböcker och andra nyttiga böcker, och vi som lärare får uppfinna hjulet. (lärare i åk 1–6)

Då vi deltar i läromedelsutställningar finns det mycket vi gärna skulle köpa in till skolan, men vi är många lärare och resurserna är begränsade. Utbudet är mycket större än vi har möjlighet att köpa in. (lärare åk 1–6)

En stor utgift om det ska bjudas på alla möjligheter som ett läromedel har, t.ex. ljudfiler, digitala uppgifter, filmer. Är tråkigt när det skapats fina läromedel men går inte att ekonomiskt sett ta del av alla. (lärare åk 1–6)

Alla läromedel vi använder idag borde uppdateras, (men) när en bok kostar 40€/elev blir det för dyrt. (lärare i matematik och fysik, åk 7–9)

Jag kan bestämma vilka läromedel vi använder, men måste också tänka på kostnaderna. Vi har t.ex. digitala arbetsböcker i stället för pappersböcker för digiböcker är billigare. (lärare i engelska åk 7–9)

Sällan får jag det digitala lärarmaterialet då det anses vara för dyrt. Ett billigare pris per läsår skulle säkert generera mer pengar i det långa loppet, nu är det många skolor som inte alls beställer digitala lärarmaterial då de kostar 60–100 euro per läsår. (lärare i engelska och tyska, åk 7–9)

Elektroniska böcker är billigare och därav används detta i kommunen. Skulle jag själv välja skulle vi köpa fysiska böcker åt alla studeranden i mitt ämne. (lärare i biologi & geografi i gymnasiet)

Helsingin Sanomat har under 2024 och 2025 rapporterat hur skolornas hårda inbesparingar lett till att elever måste nöja sig med så gamla läroböcker att de

faller i bitar, eller att skolan slutat köpa in läromedel i konst- och färdighetsämnen eller arbetsböcker för språkundervisningen. I vissa fall har föräldrar velat köpa nya böcker till sina barn själva. På svenskspråkigt håll har det hänt att lärare velat köpa lärarmaterialet med egna pengar efter att skolan sagt nej. Betydelsen av lärarmaterialet understryks ändå av många.

Lärarmaterialet är väldigt viktigt. Lärarmaterialet är en av orsakerna till varför undervisningen håller hög klass. I lärarmaterialet finns inte endast konkreta tips och stöd för undervisningssituationen, utan också information om nyheter och reformer inom ämnet, och länkar till lämpliga texter. Utan lärarmaterialet måste läraren gör allt detta jobb på egen hand och hela tiden följa med allt som sker. En klasslärare i lågstadiet som undervisar en massa ämnen har ingen som helst möjlighet att göra detta för alla ämnen som hen undervisar i. (Anna-Reetta Sipilä, Otava)

Sipilä konstaterar att det borde vara obligatoriskt för skolor och kommuner att köpa in i alla fall en del av det stödmaterial som produceras för lärare. Lärarmaterial är inte något ”extra” utan en central del av helheten. Kommentarer från skolorna ovan vittnar ändå om en mycket trängd ekonomi i många skolor och kommuner, och också en ojämn ekonomi. För det finns också de som rapporterar att rektor låter läraren själv bestämma, oberoende pris. Flera upplever att just det här är hela fältets största utmaning:

Största utmaningen är nog kommunernas ekonomiska läge och inbesparingar. Hur få goda och kvalitativt högstående läromedel till alla elever och studerande på lika grunder? För det handlar om att erbjuda en jämlik utbildning. Ett gott läromedel, som är väl redigerat, tar i beaktande olika synsätt och strävar till objektivitet, har en utjämnande effekt på undervisningen. Det händer och sker alltid saker i skolmiljön, lärare byts ut och

grupper omfördelas. Men har man ett gott läromedel ger det en utjämnande effekt. (Sanna Sillankorva, Studeo)

Susanna Björkell på Otava är inne på samma linje: ”Man kommer bara så långt med ett stort och fint utbud ifall kommuner och skolor inte har råd att köpa in dem.”

7 Sammanfattande slutsatser

Den svenskspråkiga läromedelsproduktionen i Finland är en business vars syfte är att gå på vinst. De privata förlag och företag som idag producerar läromedel på svenska gör det för att det är lönsamt. Till den grad att det för gymnasiet idag finns flera ämnen som har tre fulla serier att välja mellan. Samtidigt finns det ämnen som saknar läromedel. Det är möjligt för förlag att ansöka om stöd från Utbildningsstyrelsen för läromedel med liten spridning. Ändå utgör vissa läromedel en för stor ekonomisk risk för förlag att ta sig an. Den förlagsverksamhet som Utbildningsstyrelsen själv har för produktion av läromedel med liten spridning räcker inte till för att täppa hålen.

Ett sätt för förlag att minska sin ekonomiska risktagning är att betala sina författare en liten andel per sålt exemplar, enligt så kallad royaltymodell. Royaltymodellen blir ändå lätt haltande för en liten marknad som den finlandssvenska. På längre sikt är det möjligt för en läromedelsförfattare att uppnå en skäligen eller rentav en god inkomst på basis av royalty. Men det är likaså möjligt att inte göra det, ifall läromedlet inte säljer eller marknaden är för snäv. Här tar alltså inte bara förlaget utan också den enskilda läromedelsförfattaren eller -översättaren en ekonomisk risk. Stipendier fungerar då både som en inkomst och som en garanti för att få (i alla fall någon) ersättning för sitt arbete.

Morötter för att få författare och översättare att ta sig an svenskspråkiga läromedel behövs. De flesta läromedelsförfattare (och ibland översättare) är själva lärare som skapar läromedel vid sidan om sitt arbete. Att hitta lärare och andra professionella som är beredda att skriva eller översätta läromedel är inte nödvändigtvis en lätt uppgift. Poolen på svenska är liten och lärare har ofta ont om tid. Flera läromedelsskribenter upplevde att det vore bra med ett större

nätverk av potentiella skribenter, för att kunna variera vem som skriver och eventuellt ha någon att falla tillbaka på om den egna livssituationen förändras. Det här kräver ett kontinuerligt och aktivt arbete från förlagens sida, och aktiv marknadsföring till potentiella skribenter om vad läromedelsarbete kan erbjuda. Ekonomisk ersättning är ett sätt att locka skribenter. Det andra är arbetets meningsfullhet: i synnerhet de som arbetar med sitt eget ämne och som har ett aktivt och väl fungerande team runt sig, verkar ofta uppfatta läromedelsarbetet som givande. Utan en ekonomisk morot och en stödjande struktur från förlagets sida kan det däremot vara svårt att hålla skribenter och översättare motiverade av uppgiften.

Behovet av goda läromedel kommer inte att ta slut. Snarare växer behoven. Enligt Statistikcentralen har andelen grundskolelever som fått intensifierat eller särskilt stöd vuxit från 7 till 26 procent av alla elever under de senaste 20 åren. Utvecklingen avspeglar sig i ett allt större behov av anpassade och differentierade läromedel. Från och med augusti 2025 ändades dessutom stödsystemet i grundskolan från ett individbetonat till ett mer gruppbetonat system, där stödet i första hand ska ges i klassen. I den situationen är det speciellt viktigt att det finns differentierade versioner eller differentierat material av ett och samma läromedel. Anpassningar behövs både nedåt och uppåt.

Behovet av differentierade läromedel är väl känt bland förlagen, och material på olika nivåer ingår redan i flera produkter eller tilläggsmaterial, i synnerhet digitala sådana. Mera sådant kommer att behövas. Att få ekonomi i tryckta versioner är svårare. De differentierade fysiska läromedel som skapats för grundskolan på svenska har utgivits av Lärum eller Utbildningsstyrelsen, eller av ett större förlag med hjälp av stöd från Utbildningsstyrelsen. Just nu kämpar Lärum, det enda förlaget med anpassat material som sin huvudfokus, för sin överlevnad. Att försäkra tillgången till anpassat och differentierat lärmaterial på svenska är en fråga som måste få en lösning.

En annan fråga som kommer att bli alltmer aktuell är tillgången till läromedel i svenska som andraspråk och litteratur. I dagens läge saknas det läromedel i lärokursen både för grundskolans högre klasser och för gymnasiet. Det exakta antalet elever och studerande som är i behov av dylika läromedel är svårt att avgöra, eftersom de ofta integreras i undervisningen för svenska och litteratur. Men i Närpes gymnasium har till exempel 25 procent av de studerande ett annat modersmål än de inhemska. I Helsingfors svenskspråkiga gymnasier är andelen över två procent. Modersmålslärare i de svenska gymnasierna i Helsingfors har samarbetat med bland andra Utbildningsstyrelsen och Helsingfors stad för att utveckla metoder och material för ämnet i ett par år, konstaterar Magmas rapport om integration på svenska från 2025. Utbildningsstyrelsen har aviserat material i svenska som andraspråk och litteratur för åk 7–9 men någon tidtabell är inte fastslagen. För gymnasiets del finns det ännu inga klara besked om läromedel för svenska som andraspråk och litteratur.

Kvalitet är det enda sättet för läromedel att klara sig på en marknad med många aktörer. Översatta läromedel kan för någon skapa konnotationer till dålig kvalitet, eftersom översättningar kan öka risken för att språket inte håller måttet. Andra ser översättningar snarast som en garanti för kvalitet, eftersom läromedlet utarbetats med stora resurser och genomgått en dubbel bearbetning i och med att det översatts. Ett översatt läromedel garanterar att eleven eller studeranden får samma innehåll som finskspråkiga elever och studerande. Oberoende av om ett läromedel översätts eller utarbetas på svenska från grunden måste det hålla måttet och erbjuda samma nivå som de bästa på marknaden. Det är ingen enkel uppgift, i synnerhet eftersom läromedlet helst inte ska kosta någonting, eller väldigt lite, för kommunen.

Den genomgång som Finlands Förlagsförening gjort av kommuners satsningar på läromedel visar hur mycket summorna kan skilja sig från kommun till kommun. Den här studien visade hur i synnerhet grundskolorna sliter med

ekonomin. Det finns fina läromedel till förfogande som skolor inte har råd att köpa in. Lärare kan bli utan handledningsmaterial eller till och med utan arbetsböcker till eleverna för att det helt enkelt inte finns pengar att köpa in dem. Det är ingen hållbar situation. Ifall man vill upprätthålla en jämlik och högklassig grundskola och en högklassig gymnasieutbildning måste det hittas pengar till högklassiga läromedel.

Bilagor

BILAGA 1 A: Läromedel åk 0–6

ÖVERSIKT ÖVER LÄROMEDELSLÄGET 9/2025

Blå färg = läromedel under planering med hjälp av understöd

Grå färg = saknar läromedel

Ljusgrön = Lärums materialbank, gratis på larum.fi

Grön = Lärums eget, till försäljning i webbshop

	S&S	Otava	UBS	Lärum
FÖRSKOLAN:				
	Fikonfnatt (Mo, Ma & OL)	Karlavagnen F		
	Matte med Ficke och Lillis			
	Räknespår			
GRUNDSKOLAN ÅK 1–6:				
Bildkonst				
Elevhand- ledning	(Ingår i läroplanen, men inte som ett separat ämne)			
Engelska, A	English with Eddie, text- och aktivitetsbok	Skylight 3 Textbook		
	English with Eddie, ljudbok	Skylight 3 Activity book		
	Thank you! 4 Textbok	<i>Skylight 4 Textbook (2026)</i>		
	Thank you! 4 Aktivitetsbok	<i>Skylight 4 Activity book (2026)</i>		
	Thank you! 5 Textbok	<i>Skylight 5 Textbook (2027)</i>		
	Thank you! 5 Aktivitetsbok	<i>Skylight 5 Activity book (2027)</i>		
	Thank you! 6 Textbok	<i>Skylight 6 Textbook (2028)</i>		
	Thank you! 6 Aktivitetsbok	<i>Skylight 6 Activity book (2028)</i>		
	Going Places 4 Text- och aktivitetsbok			
	Going Places 5 Text- och aktivitetsbok	Du kan! Engelska verb		
	Going Places 6 Text- och aktivitetsbok			
	Pupu ja tiikeri åk 1 Text- och aktivitetsbok			Minne & sinne (grundläggande finska):
	Pupu ja tiikeri åk 1 Ljudbok			Tema 1: Kotona
Finska, A1	Kaverit! åk 2 Text- och aktivitetsbok			Tema 2: Liikkeellä
	Kaverit! Åk 2 Ljudbok			Tema 3: Asioilla
	Tassu 1–2 (begränsad upplaga)			Tema 4: Apua

BILAGA 1 A: Läromedel åk 0–6

	<i>Tassu ja Kiira</i> åk 1–2 (2026)			Tema 5: Vapaa-aika
	Olo åk 3 Text- och aktivitetsbok			Grammatik:
	Olo åk 4 Text- och aktivitetsbok			Tidsuttryck
	Olo åk 5 Text- och aktivitetsbok			Hur mycket är klockan?
	Olo åk 6 Text- och aktivitetsbok			Var?Vart?Varifrån?
	Juttu luistaa a (åk 3) Textbok			Possessivsuffix
	Juttu luistaa a (åk 3) Arbetsbok			Komparativ & superlativ
	Juttu luistaa b (åk 4) Textbok			<i>Anpassad finska för A-lärokurs åk 1–6 A (utkommer vid årsskiftet 2025/2026)</i>
	Juttu luistaa b (åk 4) Arbetsbok			
	Juttu luistaa c (åk 5) Textbok			
	Juttu luistaa c (åk 5) Arbetsbok			
	Juttu luistaa d (åk 6) Textbok			
	Juttu luistaa d (åk 6) Arbetsbok			
	Poks! 1 (åk 3) Text- och aktivitetsbok			
	Poks! 2 (åk 4) Text- och aktivitetsbok			
	Poks! 3 (åk 5) Text- och aktivitetsbok			
	Poks! 4 (åk 6) Text- och aktivitetsbok			
Finska, B1	Kaveripiiri 1 (åk 6) Text- och aktivitetsbok			
Finska, mofi	Poni pyörällä (åk 1) Text- och aktivitetsbok	<i>Loikka är ett läromedel för finska som modersmål, men används även av lärare i mofi-finska:</i>		
	Kirahvin löytötavaroimisto (åk 2) Textbok	Loikka 3 Kielitaito		
	Kirahvin löytötavaroimisto (åk 2) Arbetsbok	Loikka 3 Lukutaito		
	Loistava juttu! a (åk 3) Oppikirja	Loikka 3 Kirjoitan ja luen		
	Loistava juttu! a (åk 3) Tehtäväkirja	Loikka 3 Kielitaito E		
	Loistava juttu! b (åk 4) Oppikirja	Loikka 3 Kielitaito S2		

BILAGA 1 A: Läromedel åk 0–6

	Loistava juttu! b (åk 4) Tehtäväkirja	Loikka 4 Kielitaito		
	Loistava juttu! c (åk 5) Oppikirja	Loikka 4 Lukutaito		
	Loistava juttu! c (åk 5) Tehtäväkirja	Loikka 4 Kirjoitan ja luen		
	Loistava juttu! d (åk 6) Oppikirja	Loikka 4 Kielitaito E		
	Loistava juttu! d (åk 6) Tehtäväkirja	Loikka 4 Kielitaito S2		
	Suitsait 3 Textbok	Loikka 5 Kielitaito		
	Suitsait 3 Aktivitetsbok	Loikka 5 Lukutaito		
	<i>Suitsait 4 Textbok (2026)</i>	Loikka 5 Kirjoitan ja luen		
	<i>Suitsait 4 Aktivitetsbok (2026)</i>	Loikka 5 Kielitaito E		
	<i>Suitsait 5 Textbok (2027)</i>	Loikka 5 Kielitaito S2		
	<i>Suitsait 5 Aktivitetsbok (2027)</i>	Loikka 6 Kielitaito		
	<i>Suitsait 6 Textbok (2028)</i>	Loikka 6 Lukutaito		
	<i>Suitsait 6 Aktivitetsbok (2028)</i>	Loikka 6 Kirjoitan ja luen		
		Loikka 6 Kielitaito E		
		Loikka 6 Kielitaito S2		
Gymnastik				
Historia	Tidspiraten åk 4–6 Textbok	Spår 5		Solklart Historia åk 5
	Tidspiraten Arbetshäfte 1	Spår 5 Arbetsbok		Solklart Historia åk 6
	Tidspiraten Arbetshäfte 2	Spår 6		
	Tidspiraten Ljudbok	Spår 6 Arbetsbok		
	Förr i tiden 1 Textbok	Forum 5 Historia		
	Förr i tiden 1 Aktivitetshäfte	Arbetsbok		
	Förr i tiden 1 Ljudbok	Forum 6 Historia		
	Förr i tiden 2 Textbok	Forum 6 Historia Arbetsbok		
	Förr i tiden 2 Aktivitetshäfte			
	Förr i tiden 2 Ljudbok			
	Förr i tiden 3 Textbok			
	Förr i tiden 3 Aktivitetshäfte			
	Förr i tiden 3 Ljudbok			
Livsåskådning			Min spegel – åk 1–2 Livets spegel – åk 3–6	

BILAGA 1 A: Läromedel åk 0–6

			Världens spegel – åk 3–6	
Matematik	Vår siffervärld 1A–1B	Snilleblixt 1a och 1b	Anpassad matematik 1A & 1B	Matematik i vardagen – Tid
	Vår siffervärld 2A–2B	Snilleblixt 2a och 1b	Anpassad matematik 2A & 2B	Matematik i vardagen – Pengar
	Vår siffervärld 3A–3B	Snilleblixt 3a och 3b	Anpassad matematik 3A & 3B	
	Vår siffervärld 4A–4B	Snilleblixt 4a och 4b	Anpassad matematik 4A & 4B	
	Vår siffervärld 5A–5B	Snilleblixt 5a och 5b	Anpassad matematik 5A & 5B	
	Vår siffervärld 6A–6B (2025)	Snilleblixt 6a och 6b	Anpassad matematik 6A & 6B	
		Snilleblixt Taltrix 1–2		
	Supertal 5A–5B	Snilleblixt Taltrix 3–4	Min siffervärld 1 A	
	Supertal 6A–6B	Snilleblixt Taltrix 5–6 (på kommande)	Min siffervärld 1 B	
	(Supertal-serien inkluderar elevbok, superhäfte och elevfacit; upplagan begränsad)	Karlavagnen 1a & 1b		
		Karlavagnen 2a & 2b		
	DigiTal 5	Karlavagnen 3a & 3b		
	DigiTal 6	Karlavagnen 4a & 4b		
		Karlavagnen 5a & 5b		
		Karlavagnen 6a & 6b		
Musik		Karlavagnen Tankenötter 1–6		
		Du kan! Division		
		Du kan! Multiplikation		
		Du kan! Talföljder och uppdelningar		
	Da capo-serien finns i begränsad upplaga:			
	Da capo åk 0–2 elevbok			
	Da capo åk 3–4 elevbok			
	Da capo åk 3–4 singback cd			
	Da capo åk 5 singback-cd			
	Musik i grundskolan åk 1–3 (från Sverige)			
	Musik i grundskolan åk 4–6 (från Sverige)			
	Musik åk 3			
	Musik åk 4			

BILAGA 1 A: Läromedel åk 0–6

Mångsidiga kompetenser		Du kan! Studieteknik	Människor emellan - En bok om sociala färdigheter	Året runt i Svenskfinland
		Du kan! Självbedömning A–C		
Omgivningslära	Omkring 1 Myrsteg (åk 1) Textbok	Gro 1 + arbetsbok (2026)		Solklart: Jag som människa
	Omkring 1 Myrsteg (åk 1) Ljudbok	Gro 2 + arbetsbok (2027)		Solklart: Trygg vardag
	Omkring 1 Myrsteg (åk 1) Aktivitetsbok	Gro 3 + arbetsbok		Solklart: Min världsbild
	Omkring 2 Snoka (åk 2) Textbok	Gro 4 + arbetsbok (2026)		Solklart: En hållbar framtid
	Omkring 2 Snokens aktivitetsbok (åk 2)	Gro 5 + arbetsbok (2027)		Solklart: Naturens fenomen
	Omkring 2 Snoka (åk 2) Ljudbok	Gro 6 + arbetsbok (2028)		Solklart: Naturen omkring oss
				Alla vi tillsammans - Klimatförändringen begreppskort + arbetshäfte
	Omvärlden 3 Textbok	Expedition 1		
	Omvärlden 3 Aktivitetshäfte	Expedition 1 loggbok		
	Omvärlden 3 Ljudbok	Expedition 2		
	Omvärlden 4 Textbok	Expedition 2 loggbok		
	Omvärlden 4 Aktivitetshäfte	Expedition 3		
	Omvärlden 4 Ljudbok	Expedition 3 arbetsbok		
	Omvärlden 5 Textbok	Expedition 4		
	Omvärlden 5 Aktivitetshäfte	Expedition 4 arbetsbok		
	Omvärlden 5 Ljudbok	Expedition 5		
	Omvärlden 6 Textbok	Expedition 5 arbetsbok		
	Omvärlden 6 Aktivitetshäfte	Expedition 6		
	Omvärlden 6 Ljudbok	Expedition 6 arbetsbok		
Religion: Ev. luth.	Religion åk 1	Hjärtat 1		Solklart Religion åk 3
	Religion åk 2	Hjärtat 1 Arbetsbok		Solklart Religion åk 4
		Hjärtat 2		Solklart Religion åk 5
		Hjärtat 2 Arbetsbok		Solklart Religion åk 6
		Hjärtat 3		
		Hjärtat 3 Arbetsbok		
		Hjärtat 4		
		Hjärtat 4 Arbetsbok		
		Hjärtat 5		
		Hjärtat 5 Arbetsbok		
		Hjärtat 6		
		Hjärtat 6 Arbetsbok		

BILAGA 1 A: Läromedel åk 0–6

Islam			Salam – islams väg 1–2 textbok	
			Salam – islams väg 1–2 övningsbok	
			Salam – islams väg 3–4 textbok	
			Salam – islams väg 3–4 övningsbok	
			Salam – islams väg 5–6	
Samhällslära	Vi i tiden 1 Textbok	Forum Samhällslära I		Alla vi tillsammans - Samhälle begreppskort + arbetshäfte*
	Vi i tiden 1 Aktivitetshäfte	Forum Samhällslära I Aktivitetsbok		* slut i lager, efterfrågan finns
	Vi i tiden 1 Ljudbok	Forum Samhällslära I-II		
	Vi i tiden 2 Textbok	Forum Samhällslära II		
	Vi i tiden 2 Arbetshäfte	Forum Samhällslära II Arbetsbok		
	Vi i tiden 2 Ljudbok			
Slöjd	Slöjd åk 1–6			
Svenska som modersmål och litteratur	För hand (om att lära sig skriva)	Du kan! Handstil A		
	För hand 2	Du kan! Handstil B		
	Helt rätt! 1	Du kan! Kreativt skrivande		
	Helt rätt! 2			
	Helt rätt! 3			
	Helt rätt! 4			
	Helt rätt! 5			
	Helt rätt! 6			
	Startmotorn (för att knäcka läskoden)			
	Läsförståelse åk 1			
	Läsförståelse åk 2			
	Kreativt skrivande åk 1–2 (Den hemlighetsfulla tårtan)			
	Kreativt skrivande åk 3–4 (Den oförglömliga hamburgaren)			
	Kreativt skrivande åk 5–6 (Den magiska tandkrämen)			

BILAGA 1 A: Läromedel åk 0–6

Läsklurigt Droppen (om läsförståelse) åk 5 (differentiering 4–9)			
Läsklurigt Stjärnan (om läsförståelse) åk 6 (differentiering 4–9)			
Ordresan 1 Busfarfar Läsebok			
Ordresan 1 Busfarfar Nybörjarsbok			
Ordresan 1 Busfarfar Aktivitetsbok			
Ordresan 1 Busfarfar Läsförståelse			
Ordresan 1 Busfarfar Ljudbok			
Ordresan 1 Bokstavs-boken			
Ordresan 2 Brevbullen Läsebok			
Ordresan 2 Brevbullen Aktivitetsbok			
Ordresan 2 Brevbullen Läsförståelse			
Ordresan 2 Brevbullen Ljudbok			
Ordresan 3 Kattligan Läsebok			
Ordresan 3 Kattligan Aktivitetsbok			
Ordresan 3 Kattligan Läsförståelse			
Ordresan 3 Kattligan Ljudbok			
Ordresan 4 Kråkslottet Läsebok			
Ordresan 4 Kråkslottet Aktivitetsbok			
Ordresan 4 Kråkslottet Läsförståelse			
Ordresan 4 Kråkslottet Ljudbok			
Ordresan 5 Ryggsäcken Textbok			
Ordresan 5 Ryggsäcken Aktivitetsbok			
Ordresan 5 Ryggsäcken Ljudbok			
Ordresan 6 Drömfabriken Textbok			
Ordresan 6 Drömfabriken Aktivitetsbok			
Ordresan 6 Drömfabriken Ljudbok			
Prima 1 (för åk 5–6)			
Prima 2 (för åk 5–6)			
Prima 1–2 text			
Scio 1 Djungelskatter			
Scio 2 Rymdskatter			
Scio 3 Sjöskatter			
Språkresan 3 Textbok			
Språkresan 3 Arbetsbok			
Språkresan 4 Textbok			
Språkresan 4 Arbetsbok			
Språkresan 5 Textbok			
Språkresan 5 Arbetsbok			
Språkresan 6 Textbok			
Språkresan 6 Arbetsbok			

BILAGA 1 A: Läromedel åk 0–6

Svenska som andraspråk och litteratur		Träna S2: Jag och min vardag	Silverrången textbok för 1–6	
		Träna S2: Hem och skola (2025)	Silverrången övningsbok för 1–6	
		Träna S2: Nära och långt borta (2026)		

ÖVERSIKT ÖVER LÄROMEDELSLÄGET 9/2025

Blå färg = läromedel under planering med hjälp av understöd

Ljusgrön = Lärums materialbank, gratis på larum.fi

Grå färg = saknar läromedel

Grön = Lärums eget, till försäljning i webbshop

GRUNDSKOLAN ÅK 7–9

	S&S	Otava	Four Ferries	UBS	Lärum
Bildkonst					
Biologi	Biokoden 7 Textbok	Liv – Livet + arbetsbok		Lättläst:	
	Biokoden 7 Arbetsbok	Liv – Människan + arbetsbok		Zooma in på biologi 7–9, del 1–3	
	Biokoden 8 Textbok	Liv – Östersjön + arbetsbok		Zooma in på biologi 7–9, del 4–6	
	Biokoden 8 Arbetsbok	Liv – Skogen + arbetsbok		Zooma in på biologi 7–9, del 7–9	
	Biokoden 9 Textbok				
	Biokoden 9 Arbetsbok				
Elevhandledning	Från dröm till handling				Vardagsexperten - En fungerande vardag
Engelska, A	Far and Beyond 7 Text- och aktivitetsbok	Scene 1 Texts			
	Far and Beyond 8 Text- och aktivitetsbok	Scene 1 Exercises			
	Far and Beyond 9 Text- och aktivitetsbok	Scene 2 Texts			
	Smooth Sailing 7 Text- och aktivitetsbok	Scene 2 Exercises			
	Smooth Sailing 8 Text- och aktivitetsbok	Scene 3 Texts			
	Smooth Sailing 9 Text- och aktivitetsbok	Scene 3 Exercises			
	Top Ten 1 Text- och aktivitetsbok				

BILAGA 1 B: Läromedel 7–9

	Top Ten 2 Text- och aktivtetsbok				
	Top Ten 3 Text- och aktivtetsbok				
	Koll på grammatiken: engelska				
Finska, A1	Suomeksi 7				
	Suomeksi 8				
	Suomeksi 9				
	Lunttikirja – handbok i finsk grammatik				
	Sujuvaa: Uuden ihmisen tapaaminen 1				
	Sujuvaa: Uuden ihmisen tapaaminen 2				
	Sujuvaa: Ostoksilla				
	Sujuvaa: Asiakaspalvelua				
	A-finska åk 7				
	A-finska åk 8				
Finska, B1	Kaveripiiri 2 Text- och aktivtetsbok				
	Kaveripiiri 3 Text- och aktivtetsbok				
	Kaveripiiri 4 Text- och aktivtetsbok				
Finska, mofi	Kielen päällä 7				
	Kielen päällä 7 Kielitietoinen				
	Kielen päällä 8				
	Kielen päällä 8 Kielitietoinen				
	Kielen päällä 9				
	Kielen päällä 9 Kielitietoinen				
	Modersmåtsinriktad finska åk 7				
	Modersmåtsinriktad finska åk 8				
Franska (B2/B3)		Jáime Franska 1 (GLP21)			
		Jáime Franska 2 (GLP21)			
Fysik	Figura 7–9 Textbok	Titan Fysik 7–9		Lätläst:	Videomaterial:
	Figura 7–9 Laborationer och uppgifter	Fysik åk 7–9		Zooma in på fysik 7–9 del 1	Fysik: Friktion
		Anpassat läromedel åk 7–9		Zooma in på fysik 7–9 del 2	Fysik: Hastigheter
				Zooma in på fysik 7–9 del 3	Fysik: Rörelse
					Fysik: Ljuset
					Fysik: Ljusets användning
					Fysik: Ljusköller och färger
					Förklara för mig arbetshäfte

BILAGA 1 B: Läromedel 7–9

Geografi	Geoiden 7 Textbok	Land 7 Livets planet			
	Geoiden 7 Arbetsbok	Land 7 Livets planet: Arbetsbok			
	Geoiden 8 Textbok	Land 8 Världen vårt hem			
	Geoiden 8 Arbetsbok	Land 8 Världen vårt hem: Arbetsbok			
	Geoiden 9 Textbok	Land 9 Finland i världen			
	Geoiden 9 Arbetsbok	Land 9 Finland i världen: Arbetsbok			
	Atlas för skolan	Anpassat läromedel åk 7–9			
Gymnastik					
Historia	I tiden 7 Textbok	Forum 7		Lättläst:	Finlands historia, lättläst faktabok
	I tiden 8 Textbok	Forum 8		Zooma in på historia 7–9 del 1	
				Zooma in på historia 7–9 del 2	
Huslig ekonomi	Huslig ekonomi 7–9				Vardagsexperten - I köket
					Vardagsexperten - Håll ordning hemma
	Med full koll Huslig ekonomi 7–9				
Hälsokunskap					Vardagsexperten - En fungerande vardag
	Energi 7				
	Energi 8				
Kemi	Energi 9				
	Forma 7–9 Textbok	Titan Kemi 7–9		Lättläst:	Videomaterial:
	Forma 7–9				
	Laborationer och uppgifter	Kemi 7–9		Zooma in på kemi 7–9 del 1	Kemi: Atomer
		Anpassat läromedel åk 7–9		Zooma in på kemi 7–9 del 2	Kemi: Baser
				Zooma in på kemi 7–9 del 3	Kemi: Syror
					Kemiska reaktioner
					Kemiska reaktioner, färg
					Kemiska reaktioner, ljud
					Kemiska reaktioner, gas
					Kemiska reaktioner, lukt

BILAGA 1 B: Läromedel 7–9

					Kemiska reaktioner: ljus
					Förklara för mig arbetshäfte
Livsåskådning	Unik 1: Åskådning och Kultur (åk 7)				
	Unik 2: Etikens grunder (åk 8)				
	Unik 3: De mänskliga rättigheterna och en hållbar framtid (åk 9)				
Matematik	Kubik 7	Infinitt Matematik 7	Öppen matematik (åk 7)	Anpassad:	
	Kubik X	Infinitt Matematik 8	Öppen matematik (åk 8)	Min Kubik 7	
	Kubik 8	Infinitt Matematik 9	Öppen matematik (åk 9)	Min Kubik 8	
	Kubik Y	Infinitt Matematik Procenträkning		Min Kubik 9	
	Kubik 9	Infinitt Matematik Statistik och Sannolikhet		Min Kubik X	
	Tangent A	Nya Pi 7		Min Kubik Y	
	Tangent B	Nya Pi 8			
	Tangent C	Nya Pi 9			
		Nya Pi π			
Musik	Musik i grundskolan, högstadiet				
Mångsidiga kompetenser					IKT-ordlista
					Fota och dela tryggt
					Ekonomi-ordlista
					Goda råd om internet
					Året runt i Svenskfinland
Religion	Mosaik A: Religionerna i världen (Textbok)		(UBS fattat beslut om utgivning av lättläst läromedel)		
	Mosaik A: Religionerna i världen (Arbetsbok)				
	Mosaik B: Kyrkorna i världen (Textbok)				
	Mosaik B: Kyrkorna i världen (Aktivetsbok)				
	Mosaik C: Ett gott liv (Textbok)				
	Mosaik C: Ett gott liv (Aktivetsbok))				

BILAGA 1 B: Läromedel 7–9

	Källsprång 8 Textbok (begränsat antal)				
	Källsprång 9 Textbok (begränsat antal)				
	Källsprång 9 Arbetsbok (begränsat antal)				
Samhällslära	I tiden 9 Textbok	Forum 9 Samhällslära		Lättläst:	Jag i samhället:
				Zooma in på samhällslära 7–9	Kort om samhället (2 nivåer)*
Stöjd					
Svenska som modersmål och litteratur	Språket i mig 7–9 Textbok				Bultande hjärtan (lättlästa noveller)
	Språket i mig 7 Aktivitetsbok				
	Språket i mig 8 Aktivitetsbok				
	Språket i mig 9 Aktivitetsbok				
	Modersmål och litteratur för grundskolan åk 7: Logga in! (Begränsat antal)				
	Modersmål och litteratur för grundskolan åk 8: Chatta! (Begränsat antal)				
	Modersmål och litteratur för grundskolan åk 9: Surfa vidare! (Begränsat antal)				
	Modersmål och litteratur åk 7–9				
	Ordval Ask ljudbok (begränsat antal)				
	Ordval Embla (begränsat antal)				
	Ordval Arbetsbok Språk 7–9 (begränsat antal)				
	Ordval Arbetsbok Litteratur 7–9 (begränsat antal)				
Spanska (B2)		¡Nos vemos! 1			
		¡Nos vemos! 2			
Svenska som andraspråk och litteratur	(UBS fattat beslut om utgivning)				
Tyska (B2/B3)		Magazin.de 1 (GLP21)			

BILAGA 1 B: Läromedel 7–9

		Magazin.de 2 (GLP21)		
--	--	----------------------	--	--

De flesta läromedel på
listan erbjuds i både
som tryckta läroböcker
och som digitalpaket.

* slut i lager,
efterfrågan finns

ÖVERSIKT ÖVER LÄROMEDELSLÄGET 9/2025**Blå färg = läromedel under planering med hjälp av understöd****Grå färg = saknar läromedel**

*) Två xx innebär två serier, den första utarbetad enligt GLP21, den andra enligt GLP16. Ifall det finns bara en serie är den utarbetad enligt GLP 2021, om inte annat nämns

**) Svärtade moduler är obligatoriska medan valfria moduler är inom parentes/icke-svärtade

GYMNASIET*)

LÄROÄMNE	MODULER**)	S&S	Otava	Studeo	Proclio	Four Ferries
Bildkonst	KU1, KU2 (KU3, KU4)					
Biologi	BI1	Diversitet BI1 (GLP21)	Biom 1 (GLP21)			
	BI2	Diversitet BI2-3 (GLP21)	Biom 2-3 (GLP21)			
	BI3	Diversitet BI2-3 (GLP21)	Biom 2-3 (GLP21)			
	(BI4)	Diversitet BI4 (GLP21)	Biom 4 (GLP21)			
	(BI5)	Diversitet BI5 (GLP21)	Biom 5 (GLP21)			
	(BI6)	Diversitet BI6 (GLP21)	Biom 6 (GLP21)			
Engelska, A	ENA1	Voices and Echoes 1-8 (GLP21), New profiles 1-6 (GLP16)	New Insights Engelska 1-2 (GLP21)	ENA 1		
	ENA2	xx	New Insights Engelska 1-2 (GLP21)	ENA 2		
	ENA3	xx	New Insights Engelska 3 (GLP21)	ENA 3		
	ENA4	xx	New Insights Engelska 4 (GLP21)	ENA 4		
	ENA5	xx	New Insights Engelska 5 (GLP21)	ENA 5 (2025)		
	ENA6	xx	New Insights Engelska 6 (GLP21)	ENA 6 (2026)		
	(ENA7)	Voices and Echoes 7 (GLP21)	New Insights Engelska 7 (GLP21)	ENA 7 (2026)		
	(ENA8)	Voices and Echoes 8 (GLP21)	New Insights Engelska 8 (GLP21)	ENA 8 (2026)		
		LP21: Voices and Echoes Grammatik	Abilities (GLP21) abi	ENABI		
		LP16: Koll på grammatiken: Engelska				
Engelska, A2 Engelska, B1 Engelska, B2 Engelska, B3						

BILAGA 1 C: Läromedel gymnasier

Filosofi	FI1	Argument 1–4 (GLP21), Nya öppna frågor 1–2 (GLP16)	Eidos 1 (GLP21)	FI1		
	FI2	xx	Eidos 2 (GLP21)	FI2		
	(FI3)	Argument 3 (GLP21)	Eidos 3 (GLP21)	FI3		
	(FI4)	Argument 4 (GLP21)	Eidos 4 (GLP21)			
Finska, A	FINA1	Astu ovesta 1–8 (GLP21), Ovi auki 1–6 (GLP16)				
	FINA2	xx				
	FINA3	xx				
	FINA4	xx				
	FINA5	xx				
	FINA6	xx				
	(FINA7)	Astu ovesta 7 (GLP21)				
	(FINA8)	Astu ovesta 8 (GLP21)				
		LP21: Astu ovesta: Grammatik A, B och C				
		LP16: Sujuva: Asiakaspalvelua				
		LP16: Studentprov FI (Repetition) (GLP2016)				
Finska, mof	FIM1					
	FIM2					
	FIM3					
	FIM4					
	FIM5					
	FIM6					
	(FIM7) (FIM8)					
Finska, B1	FINB11	Oma tie FINB11 (GLP21)				
	FINB12	Oma tie FINB12 (GLP21)				
	FINB13	Oma tie FINB13 (GLP21)				
	FINB14	Oma tie FINB14 (GLP21)				
	FINB15	Oma tie FINB15 (GLP21)				
	(FINB16) (FINB17)					
Finska, B3						
Franska, A						
Franska, B1						
Franska, B2/B3	VKB31		Jáime Franska 1 (GLP21)			
	VKB32		Jáime Franska 2 (GLP21)			
	VKB33		Jáime Franska 3 (GLP21)			
	VKB34		Jáime Franska 4 (GLP21)			
	VKB35		Jáime Franska 5 (GLP21)			
	VKB36		Jáime Franska 6 (GLP21)			
	VKB37		Jáime Franska 7 (GLP21) (2026)			

BILAGA 1 C: Läromedel gymnasier

	VKB38		Jäme Franska 8 (GLP21) (2026)		
Fysik	FY1	Principia 1–8 (GLP21), Fys för gymnasiet 1-7 (GLP16)	Volt 1 (GLP21)	FY 1	
	FY2		Volt 2 (GLP21)	FY 2	
	(FY3)	xx	Volt 3 (GLP21)	FY 3	
	(FY4)	xx	Volt 4 (GLP21)	FY 4	
	(FY5)	xx	Volt 5 (GLP21)	FY 5	
	(FY6)	xx	Volt 6 (GLP21)	FY 6	
	(FY7)	xx	Volt 7 (GLP21)	FY 7	
	(FY8)	Principia 8 (GLP21)	Volt 8 (GLP21)	FY 8	
			Volt: Repetition (GLP21)	FY: Repetition	
Geografi	GE1	Meridian 1–4 (GLP21), Geos 1–3 (GLP16)	Zenit 1 (GLP21)	GE 1	
	(GE2)	xx	Zenit 2 (GLP21)	GE 2	
	(GE3)	xx	Zenit 3 (GLP21)	GE 3	
	(GE4)	Meridian 4 (GLP21)	Zenit 4 (GLP21)	GE 4 (2026)	
				GE: Repetition	
Gymnastik	(LI1, LI2) (LI3, LI4, LI5)				
Historia	HI1	Tidslager 1–6 (GLP21), Hi för gymnasiet 1–6 (GLP16/21)			Backspegeln
	HI2	xx			Världspolitik
	HI3	xx			Gränstand
	(HI4)	xx			
	(HI5)	xx			Svensktider
	(HI6)	xx			
		Studentprov HI (Repetition) (GLP21) (2026)			
Hälsokunskap	HÅ1	Tempo HÅ1 (GLP21)	Puls 1 (GLP21)	HÅ1	
	(HÅ2)	Tempo HÅ2 (GLP21)	Puls 2 (GLP21)	HÅ2	
	(HÅ3)	Tempo HÅ3 (GLP21)	Puls 3 (GLP21)	HÅ3	
				HÅ: Repetition	
Kemi	KE1	Orbital 1–6 (GLP21), Ke för gymnasiet 1–3 (GLP16)	Mol 1 (GLP21)	KE 1	
	KE2	xx	Mol 2 (GLP21)	KE 2	
	(KE3)	xx	Mol 3 (GLP21)	KE 3	
	(KE4)	Orbital 4 (GLP21)	Mol 4 (GLP21)	KE 4	
	(KE5)	Orbital 5 (GLP21)	Mol 5 (GLP21)	KE 5	
	(KE6)	Orbital 6 (GLP21)	Mol 6 (GLP21)	KE 6	
			LP21: MOL Repetition (GLP21)	KE: Repetition	

BILAGA 1 C: Läromedel gymnasier

			LP16: MOL Repetition (GLP16)			
Livsåskådnings-kunskap	ET1	Kalejdoskopet LK1 (GLP21)				
	ET2 (ET3) (ET4) (ET5) (ET6)	Kalejdoskopet LK2 (GLP21) (2025)				
Matematik (gemensam)	MAG1	Union (GLP21), MA Gemensam (GLP16)	MAOLs tabeller	MAG 1		Fix it! Repetition av hög- stadiets matematik
						eMath1: Tal & ekvationer
Matematik, lång (MAA)	MAA2	Alfa 2–9 (GLP21), Ma lång 2–13 (GLP16)		MAA 2		eMath 2
	MAA3	xx		MAA 3		eMath 3
	MAA4	xx		MAA 4		eMath 4
	MAA5	xx		MAA 5		eMath 5
	MAA6	xx		MAA 6		eMath 6
	MAA7	xx		MAA 7		eMath 7
	MAA8	xx		MAA 8		eMath 8
	MAA9	xx		MAA 9		eMath 9
	(MAA10)	Alfa 10 (GLP21)		MAA 10		eMath 10 (på eng.)
	(MAA11)	Alfa 11 (GLP21)		MAA 11		
	(MAA12)	Alfa 12 (GLP21)		MAA 12		
		Alfa MAA Repetition (GLP21)		MAA: Repetition		
Matematik, kort (MAB)	MAB2 MAB3 MAB4 MAB5 MAB6 MAB7 (MAB8) (MAB9)	Omega 2–9 (GLP21), Ma kort 2–8 (GLP16)		MAB 2		
		xx		MAB 3		
		xx		MAB 4		
		xx		MAB 5		
		xx		MAB 6		
		xx		MAB 7		
		xx		MAB 8		
		Omega 9 (GLP21)		MAB 9		
		Omega MAB Repetition (GLP21)		MAB: Repetition		
		MA Kort Repetition (GLP16)				
Musik	MU1	Coda 1 (GLP16)				
	MU2 (MU3, MU4)	Coda 2 (GLP16)				

BILAGA 1 C: Läromedel gymnasier

Psykologi	PS1 (PS2) (PS3) (PS4) (PS5)	Psyke 1–5 (GLP21), Sinne 1–2 (GLP16)	Insikt 1 (GLP21)	PS 1		
		xx	Insikt 2 (GLP21)	PS 2		
		Psyke 3 (GLP21)	Insikt 3 (GLP21)	PS 3		
		Psyke 4 (GLP21)	Insikt 4 (GLP21)	PS 4		
		Psyke 5 (GLP21)	Insikt 5 (GLP21)	PS 5		
				PS Socialpsykologiska fenomen		
				PS Psykologi: Repetition		
Religion (Evangelisk-luthersk religion)	RE1 RE2 (RE3) (RE4) (RE5) (RE6)	Livsfrågor 1–6 (GLP21), RE för gymnasiet 1–4 (GLP16)		RE 1		
		xx		RE 2		
		xx		RE 3		
		xx		RE 4		
		Livsfrågor 5 (GLP21)		RE 5		
		Livsfrågor 6 (GLP21)		RE 6 (2025)		
				Religion: Repetition		
Samhällslära	SL1 SL2 SL3 (SL4)	Perspektiv 1–4 (GLP21), SL för gymnasiet 1–4 (GLP16)	Forum Samhällslära 1 (GLP21)			
		xx	Forum Samhällslära 2 (GLP21)			
		xx	Forum Samhällslära 3 (GLP21)			
		Perspektiv 4 (GLP21)	Forum Samhällslära 4 (GLP21)			
		SP16: Ekonomin				
		Studentprov SL (Repetition) (2025)				
Spanska, A						
Spanska, B1						
Spanska, B2/B3	VKB21		Nos vemos Curso 1 Spanska (GLP16)			
	VKB22		Nos vemos Curso 2 Spanska (GLP16)			
	VKB23		Nos vemos Curso 3 Spanska (GLP16)			
	VKB24		Nos Vemos! Spanska 4 (GLP21)			
	VKB25		Nos Vemos! Spanska 5 (GLP21)			
	VKB26		Nos Vemos! Spanska 6 (GLP21)			
	VKB27					
	VKB28					
Studiehand- ledning		LP16: Koll på grammatiken: Spanska				
	SH1			SH 1		
	SH2			SH 2		
Svenska och litteratur (AI2)	MO1	MO 1: Nycklar				
	MO2	MO 2: Nycklar				
	MO3	MO 3: Nycklar				

BILAGA 1 C: Läromedel gymnasier

	MO4	MO 4: Nycklar				
	MO5	MO 5: Nycklar				
	MO6	MO 6: Nycklar				
	MO7	MO 7: Nycklar				
	MO8	MO 8: Nycklar				
	(MO9)					
	(MO10)					
	(MO11)					
		Mo: Studentprov (LP21, LP16)				
Svenska som andraspråk och litteratur (AI7)		Tusen och en text				
		Stilisten				
		Språkhandboken				
Svenska för finskspråkiga		LP16: Kollt på grammatiken: Svenska				
Tyska, A-lärokurs						
Tyska, B1-lärokurs						
Tyska, B2/B3-lärokurs	VKB21	Magazin.de Tyska 1 (GLP21)				
	VKB22	Magazin.de Tyska 2 (GLP21)				
	VKB23	Magazin.de Tyska 3 (GLP21)				
	VKB24	Magazin.de Tyska 4 (GLP21)				
	VKB25	Magazin.de Tyska 5 (GLP21)				
	VKB26	Magazin.de Tyska 6 (GLP21)				
	VKB27	Magazin.de Tyska 7 (GLP21)				
	VKB28	Magazin.de Tyska 8 (GLP21)				
		Magazin.de Tyska abi (GLP21)				

Övriga ämnen/helheter i GLP21 som inte syns i läromedelsutbudet på svenska:

Arabiska
 italienska
 Japanska
 Kinesiska
 Latin
 Portugisiska
 Ryska, A
 Ryska, B1
 Ryska, B2
 Ryska, B3

BILAGA 1 C: Läromedel gymnasier

Samiska

Gymnasie-

diplom: (KOLD1) Huslig ekonomi
(KULD2) Bildkonst
(KÅLD3) Slöjd
(LILD4) Gymnastik
(MELD5) Mediekunskap
(MULD6) Musik
(TALD7) Dans
(TELD8) Teater

Temahelheter

Religionsundervisning i följande:

Krishna-religion (KT10)
Ortodox religion (KT2)
Katolsk religion (KT3)
Islamisk religion (KT4)
Judisk religion (KT5)
Baháí-religion (KT7)
Buddhistisk religion (KT8)
Övriga religioner (UX)

BILAGA 2. Upplevda luckor och behov bland lärare och rektorer

Listan nedan bör inte ses som uttömmande eller definitiv: den bygger på kommentarer som enskilda lärare och rektorer gav under denna studie under våren-sommaren 2025. Listan kan innehålla sådant som redan finns men som lärarna inte hittat eller fått köpa in. Där påtalas även sådant som redan är/kan vara under arbete vid något förlag.

Åk 1–6

Engelska:	Muntliga övningar saknas, önskas en fortsättning på English for Eddie-nivån för de högre klasserna.
Finska:	Kommunikativ finska saknas, likaså mofi-finska för specialundervisning, differentierad A-finska, nybörjarfinska för äldre barn (t.ex. för åländska behov).
Främmande språk:	Tyska för åk 3–4 saknas.
Historia och samhällslära:	Borde uppdateras.
Konst- och färdighetsämnen:	Bildkonst, gymnastik, slöjd (gärna med idébanker, begrepp, åskådningsmaterial, tips och idéer – med tydliga bilder), inklusive bedömningshandledning för lärare.
Livsåskådning:	[Skolor ännu inte köpt in UBS nya läromedel, enstaka önskar mer än så.] Åländska ämnet livsåskådning och religion saknar läromedel.
Matematik:	Differentierat material i matematik som inte är klassbundet.
Musik:	Musik saknar uppdaterat läromedel (gärna mer kreativt och lekfullt).
Omgivningslära:	Aktuella kartböcker och topografiska väggkartor, anpassat material.
Svenska som modersmål & litteratur:	Saknas ett heltäckande läromedel som har "allt", grammatikprov önskas, likaså större differentiering.

Åk 7–9

Bildkonst:	Saknas läromedel och lärarhandböcker.
Ekonomi och företagsamhet:	Saknas läromedel
Elevhandledning:	Önskas fler uppgifter till det digitala lärarmaterialet.
Engelska:	Önskas fler läsförståelser och hörförståelser/videomaterial, mer differentiering.
Finska:	Önskas mer differentiering, behov av lättillgänglig serie i A-finska för helt svenskspråkiga, önskas uppdaterad bok i mofi-finska
Franska:	Saknas bok som lämpar sig för åk 7–9
Fysik:	Behov av mer differentierat material.
Förberedande undervisning:	Saknas läromedel.
Historia:	Saknas arbetsböcker.
Huslig ekonomi:	Existerande material inte anpassat för obligatorisk undervisning endast på åk 7.
Hälsokunskap:	Önskas uppdatering av existerande material.
Matematik:	Saknar tillräckligt med uppgifter för varje svårighetsgrad, behov av material för differentiering uppåt och nedåt.
Musik:	Borde uppdateras, saknas material för digitalt musicerande och musikskapande, saknas lärarhandbok.
Islam:	Saknas läromedel på svenska för åk 7–9
Programmering:	Kortkurser i programmering och databehandling som tillvalsämne saknar läromedel.

BILAGA 2. Upplevda luckor och behov bland lärare och rektorer

Religion & livsåskådning:	Det finlandssvenska läromedlet fungerar inte på Åland.
Samhällslära:	Existerande läromedlet för Åland inte tillräckligt.
Slöjd:	Inget material för textilslöjd eller teknisk slöjd, behov av läromedel och lärarhandbok (gärna inklusive teman som återanvändning och miljöpåverkan).
Spanska:	Saknas lämpliga material för högstadiet.
Svenska och litteratur:	Önskas heltäckande läromedel som är temaindelat, inkl. uppgifter (kunde vara en bok som fungerar för hela åk 7–9). Önskas ordkunskapsböcker med övningar, önskas enkla självständiga satsdelsuppgifter i digital form, önskas mer fokus på litteraturundervisning.
Svenska som andra språk och litteratur:	Saknas läromedel (t.ex. svenska för ukrainare åk 7–9 saknar material) .

Gymnasiet

Bildkonst:	Saknas läromedel. ("Om gymnasiestuderande skall skriva studenten i bildkonst behövs gemensamma utgångspunkter för teorin. Grunder och begrepp i färglära, komposition, konst och, arkitektur och design, kort sagt en bas att utgå ifrån som skulle vara gemensam för hela landet vore rättvist mot studerande. Därför behöver vi i grundskolan också få in något gemensamt som utgångsläge.")
Finska:	Läromedel för modersmålsinriktad finska saknas, saknas grammatikbok i B-finska, behov av ännu lättare läromedel i B-finska ("stöder läroplanen Österbottens behov?"), behov av lättare version av A-finska, vissa delar i A-finska saknar ordlistor, temaformer.
Historia:	Läromedel för repetitionskurs saknas, de fördjupade kurserna saknar tryckta böcker, önskas uppdatering av vissa existerande digitala kurser.
Hälsokunskap:	Önskas tryckta versioner i kurs 2 och 3 (uppgifterna går inte att lösa online)
Livsåskådning:	Läromedel saknas (i fördjupade kurser).
Matematik:	Repetitionsmaterial som introduktion till gymnasiematematiken. ("Skulle gärna ha ett repetitionsmaterial som repeterar de viktigaste från grundskolan för dem som börjar i gymnasiet. Materialet skulle även kunna introducera de nya digitala verktygen som finns i abitti.") [Se Four Ferries]
Musik:	Läromedel saknas, stödmaterial för lärare saknas ("Upphovsrätsfrågor och vilken musik som får spelas, framföras i klass och på skolans fester, är en djungel och helt vilda västern. GDPR har ställt till det med många lärplattformar inom musiken, AI ska vi då inte ens prata om.")
Samhällslära:	Läromedel för repetitionskurs saknas, önskas uppdatering.
Spanska:	Saknas läromedel för kurserna 5–8 [Otava aviserat kommande läromedel för kurserna 4–6]
Studiehandledning:	Nuvarande läromedel tar inte finlandssvenska särdrag i beaktande ("T.ex. gällande fortsatta studier på högskola i Sverige/Norden kunde beaktas i läromedlet.")
Svenska och litteratur:	De fördjupade kurserna (9–11) saknar läromedel, önskas en tryckt bok, önskas ett läromedel som inte planerat kursvis utan innehållande de viktigaste byggstenarna (analysmodeller, argumentation, språkhistoria, litteraturhistoria, språkliga stilmedel, språkriktighet, grundläggande grammatik), önskas ny antologi med skönlitteratur.
Svenska som andra språk och litteratur:	Saknar läromedel. ("De rikssvenska passar inte alls med vår läroplan och förbereder inte studerande på studentprovet i ämnet")

Kommuner med svenskspråkig grundutbildning: antal euro kommunen satsat på läromedel 2023 och 2024

Talen anger euro/elev och innefattar tryckta och digitala läromedel samt lärmaterial. Talen har viktats i förhållande till kommunens storlek. Genomsnittet år 2023 var 143 €/elev och för 2024 145 euro/elev/år. Enstaka kommuners siffror kan vara missvisande, t.ex. av bokföringstekniska skäl.

Källa: Finlands Förlagsförening

Satsning på läromaterial för grundskolan (röda linjen indikerar genomsnittet 2024)

Kommun	€/elev 2024	€/elev 2023	Kommun	€/elev 2024	€/elev 2023
Kaskö	240	291	Korsholm	103	152
Kristinestad	226	238	Helsingfors	102	111
Korsnäs	180	159	Grankulla	86	115
Vanda	175	155	Jakobstad	67	114
Lojo	174	156	Malax	3	4
Lappträsk	168	161	Pyttis	2	1
Kimitoön	164	161			
St Karins	161	161			
Esbo	160	147			
Närpes	160	172			
Kouvola	157	148			
Sibbo	155	120			
Borgå	152	130			
Ingå	152	156			
Uleåborg	152	151			
Raseborg	149	148			
Larsmo	148	146			
Tammerfors	148	156			
Tusby	148	127			
Kotka	147	151			
Kyrkslätt	147	139			
Åbo	145	145			
Vichtis	144	145			
Sjundeå	141	137			
Vörå	140	149			
Hyvinge	138	135			
Karleby	136	137			
Kronoby	136	144			
Pargas	136	137			
Lovisa	134	140			
Salo	134	133			
Kervo	133	125			
Pedersöre	128	118			
Björneborg	127	140			
Lahtis	125	126			
Nykarleby	124	138			
Vasa	123	114			
Hangö	118	128			
Nurmijärvi	112	110			

magma